

VILNIAUS LOPŠELIO – DARŽELIO „SADUTĖ“
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

„KRAITĖ“

VILNIUS, 2017

TURINYS

Bendrosios nuostatos	3
Ikimokyklinio ugdymo principai	6
Programos tikslas ir uždaviniai	7
Metodai ir priemonės ikimokyklinio ugdymo programos įgyvendinimui	8
Ikimokyklinio ugdymo tikslas ir uždaviniai	9
Ikimokyklinio ugdymo turinys	9
Socialinė kompetencija	10
Sveikatos saugojimo kompetencija	11
Komunikavimo kompetencija	12
Pažinimo kompetencija	13
Meninė kompetencija	14
Vaikų ugdymo pasiekimų ir pažangos vertinimas	15
Naudoti dokumentai, literatūra ir informacijos šaltiniai	16
1 Priedas	17

PRITARTA

Vilniaus miesto savivaldybės
administracijos direktoriaus įsak.
2017-08-28 Nr. 30-2109

PATVIRTINTA

Vilniaus lopšelio – darželio „Sadutė“
Direktoriaus įsak.
2017-09-19 Nr. V-63

VILNIAUS LOPŠELIO – DARŽELIO „SADUTĖ“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA „KRAITĖ“

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Vilniaus lopšelis - darželis „Sadutė“ – valstybinė švietimo įstaiga.
Švietimo tiekėjas – Vilniaus lopšelis-darželis „SADUTĖ“.
Teisinė forma – savivaldybės biudžetinė įstaiga.
Grupė – ankstyvasis, ikimokyklinis, priešmokyklinis ugdymas.
Tipas – lopšelis-darželis.
Pagrindinė paskirtis – bendrosios paskirties ikimokyklinio ugdymo įstaiga.
Adresas – Z. Sierakausko 28 LT – 03105 Vilnius. (Tel.: 2337782; 2333770)
Elektroninis p. rastine@sadute.vilnius.lm.lt.

Ši programa parengta vadovaujantis valstybiniais ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) veiklą reglamentuojančiais dokumentais: Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, vaikų teisių konvencija, Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimais, Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos teisės aktais ir įstaigos nuostatais. Tobulinant programą vadovautasi Lietuvos pažangos strategija: Lietuva 2030, Valstybės švietimo 2013– 2022 metų strategija, lopšelio-darželio bendruomenės patirtimi, o taip pat „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“ (2014), „Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis“ (2015).

Ištaigos pedagogai ilgą laiką dirbo pagal programą „Kraitė“, kur filosofinis pagrindas - humanistinės krypties psichologų ir pedagogų idėjos. Šioje programoje išryškinta tai, kas skatina visų vaiko kompetencijų, reikalingų sėkmingai veiklai šiuolaikinėje visuomenėje, plėtrą. Šioje programoje ugdymo turinio struktūra pasirinkta pagal kompetencijų sritis.

Programos paskirtis.

Ikimokyklinio ugdymo programos „Kraitė“ paskirtis:

- Nustatyti ikimokyklinio ugdymo tikslą, uždavinius, programos įgyvendinimo prielaidas ir būdus, ugdytinus vaikų pasiekimus – kompetencijas, kompetencijų ugdymo gaires ir vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimo gaires.
- Užtikrinti darnų vaiko fizinių ir psichinių galių skleidimąsi, kiekvieno vaiko brandą, pedagogams bendradarbiaujant su tėvais bei kitais švietimo pagalbos specialistais.
- Programoje ypač didelė reikšmė teikiama aplinkai, kuri skatina vaikus eksperimentuoti, tyrinėti ir siekti savo tikslų.
- Programa atskleidžia pedagogams kaip kiekvienam vaikui suteikti galimybę atrasti savo ypatingus gebėjimus ir pademonstruoti stipriąsias puses.
- Programa rekomenduoja konkrečius pedagogo veiklos metodus, siekiant sukurti pozityvų ir pagarbų bendravimą su vaikais.

Programa įgyvendina kompetentingi, įgiję reikiamas kvalifikacines kategorijas, gebantys keistis, aktyviai ieškantys naujovių ir jas įgyvendinantys ikimokyklinio ugdymo pedagogai. Pedagogai geba pagrįsti savo veiklą, ją sisteminti ir skleisti pozityviąją darbo patirtį. Pedagogai suvokia savo misiją – būti vaiko pagalbininku (patarėju, padedančiu jam augti, bręsti, skleisti, tobulėti), pažinti kiekvieno vaiko individualybę, pasirinkti ir taikyti tinkamas ugdymo strategijas, gebėti sukurti grupėje psichologiškai saugią atmosferą, matyti vaikų ugdymo perspektyvą, profesionaliai organizuoti ugdymo ir ugdymosi procesą, palaikyti ir stiprinti vaiko galias, tinkamai vertinti jo pasiekimus bei daromą pažangą.

Kiekvienas pedagogas įgyja teisę ir laisvę pats rinktis, modeliuoti, išmėginti ir tobulinti ugdymo programą bei prisiima visą atsakomybę už vaikų ugdymo (si) poreikių tenkinimą ir ugdymo (si) sėkmę. Pedagogai gali pritaikyti metodų įvairovę ir būti aktyvūs ugdytojai.

Ikimokyklinio ugdymo veikloje dalyvauja 8 ikimokyklinio ugdymo pedagogai: 1 priešmokyklinio ugdymo pedagogas, 7 auklėtojos. Trys iš jų įgijusios auklėtojos metodininkės kvalifikacinę kategoriją, 5 – vyresniosios auklėtojos kvalifikacinę kategoriją. Joms talkina meninio ugdymo pedagogė, kurios pagrindinė darbo kryptis – plėtoti individualias muzikines galias, ugdyti muzikinę ir bendrą dvasinę kultūrą.

Teikiama pagalba specialiųjų ugdymo (si) poreikių vaikams bei jų tėvams. Šią pagalbą kalbos ir komunikacijos sutrikimų turintiems vaikams teikia logopedas. Tikslinga kalbos korekcija vykdoma individualių ir frontalių (pogruginių ir grupinių) pratybų forma, kaip ir visa kita vaikų veikla, tiriant, stebint, dirbant, mokant ir žaidžiant.

Ištaigoje veikia Vaiko gerovės komisija. Pagal kompetenciją ir gavus tėvų sutikimą atliekami specialiųjų poreikių vaikų vertinimai. Atsižvelgiant į vaiko amžių, poreikius bei gebėjimus, diferencijuojamas ir individualizuojamas programos ugdymo turinys bei metodai.

Priešmokyklinio ugdymo grupė (6–7m.) ugdomąją veiklą vykdo pagal „Priešmokyklinio ugdymo bendrąją programą“.

Tėvai – svarbiausi vaikų ugdytojai. Jie yra atsakingi už vaiko gerovę, sveikatą ir kokybišką ugdymą, dalyvauja vaiko ugdymo ikimokyklinėse grupėse procese kaip partneriai. Sėkmingo pedagoginio bendravimo ir bendradarbiavimo sistemos pagrindas yra pozityvūs trijų grandžių: *pedagogų – vaikų – tėvų* santykiai. Siekiant pozityvių santykių, pedagogai įsiklauso į tėvų lūkesčius, kurie įvairuoja priklausomai nuo vaiko amžiaus, darželio lankymo trukmės ir kitų individualių aspektų ir būna orientuoti į įvairialypius poreikius: sėkminga adaptacija lopšelyje, geras pasiruošimas mokyklai, savarankiškumo ugdymas, kokybiškas vaiko ugdymas, saugi ir graži aplinka, tinkama vaikų priežiūra ir maitinimas, sėkmingi (konstruktyvūs) bendravimo ir socializacijos įgūdžiai ir kt. Siekiant patenkinti tėvų lūkesčius, pedagogai skatina juos įsijungti į ugdymo procesą: dalyvauti įstaigos renginiuose, projektuose, parodose, išvykose, grupės veiklose ir pan.

Istaigos sėkminga aplinka ir tradicijos.

Lopšelis-darželis įsikūręs miesto centre – Naujamiesčio seniūnijoje. Esame netoli Vingio parko. Pėsčiomis galime pasiekti Seimo rūmus, Operos ir baleto teatrą, „Skalvijos“ kino teatrą ir kitas svarbias bei įdomias vietas. Be didelių pastangų galime lankyti renginius prie Baltojo tilto, Rotušės aikštėje ir kt.

Darželis yra vieninga institucija, užtikrinanti ugdymo ir socializacijos tęstinumą, galimybę sėkmingai spręsti adaptacijos problemas. Adaptacijos laikotarpiu tėvai kviečiami pabūti su vaiku grupėje kelias dienas, pabendrauti su auklėtoja. Vadovaujamos nuostata, kad šeimos dalyvavimas yra svarbiausia sąlyga stiprinant ir plečiant vaikų ugdymą grupėje, atsižvelgiama į namuose įgytą patirtį, įgūdžius bei žinias.

Tėvai nuolat gauna informaciją apie įstaigos darbo organizavimą, jos veiklos tikslus, uždavinius, ugdymo (si) turinį. Jie skatinami dalyvauti ugdymo procese – teikti siūlymus organizuojant ugdymo procesą. Talkinti organizuojant, ekskursijas, šventes ir pramogas, formuojant grupės aplinką. Nuolatinis ryšys naudingas visai darželio bendruomenei: tėvams, pedagogams, vaikams. Specialiųjų poreikių vaikai integruojami į bendrosios paskirties ugdymo grupes.

Įstaiga yra atvira visuomenei. Bendraujame ir bendradarbiaujame su kitomis miesto ikimokyklinio ugdymo, švietimo įstaigomis, sveikatos priežiūros, teisėsaugos, vaiko teisių ir kitomis institucijomis.

Programa parengta puoselėjant tautines-kultūrines tradicijas. Įstaigoje vykdomi įvairūs projektai: tautinių tradicijų puoselėjimui, pilietiškumo ugdymui, ekologinio sąmoningumo formavimui, sveikatos saugojimui ir kt. Darželyje organizuojami renginiai kalendorinėms, valstybinėms, tradicinėms šventėms paminėti. Darželis dalyvauja ir kitų įstaigų organizuojamuose projektuose ir renginiuose.

Vaikai ir jų poreikiai.

Įstaigoje ugdomi vaikai nuo 1,5 iki 7 metų. Ugdymo grupės komplektuojamos atsižvelgiant į vaikų amžiaus tarpsnius.

Dvi lopšelio grupės:

- 1,5 m. – 2 m.

- 2 m. – 3 m.

Trys darželio grupės:

3 m. – 4 m.

4 m. – 5m.

5 m – 6 m.

Priešmokyklinė grupė:

6 m. – 7 m..

Didžiausią dalį vaikų sudaro vaikai iš lietuvių šeimų. Dauguma vaikų auga palankioje socialinėje aplinkoje, yra aprūpinti, motyvuoti.

Programos pagrindiniai principai, tikslai ir uždaviniai, ugdymo turinys orientuoti į vaikų poreikių tenkinimą: fiziologinius, saugumo, bendravimo (su bendraamžiais ir suaugusiais), savigarbos (savarankiškumo, pripažinimo ir pagarbos), saviraiškos (atskleisti savo unikalias galimybes). Sudaromos sąlygos vaikams žaisti, eksperimentuoti, patirti ir atrasti, aktyviai reikštis įvairiomis meninės raiškos priemonėmis, būti pastebėtiems ir pripažintiems. Yra gerbiamos ir užtikrinamos kiekvieno vaiko teisės, nepriklausomai nuo jo ar jo tėvų/globėjų kalbos, tautybės, socialinės kilmės, sveikatos ar kitokių aplinkybių. Vaikams užtikrinama teisė skirtingom formom laisvai reikšti savo nuomonę. Sudaromos sąlygos kuo visapusiškiau ugdyti vaiko asmenybę, talentą ir protinius bei fizinius sugebėjimus; ugdyti vaiko pagarbą tėvams, savo kultūriniam identitetui, kalbai ir vertybėms; šalies, kurioje vaikas gyvena; civilizacijoms, kurios skiriasi nuo jo paties civilizacijos; parengti vaiką sąmoningam gyvenimui laisvoje visuomenėje, pagrįstam supratimo, taikos, pakantumo, vyrų ir moterų lygiateisiškumo, visų tautų, etninių, nacionalinių ir religinių grupių, taip pat vietinės kilmės asmenų draugystės principais; ugdyti pagarbą gamtai. Užtikrinama vaiko teisė į poilsį ir laisvalaikį, teisė dalyvauti jo amžių atitinkančiuose pramoginiuose renginiuose, laisvai dalyvauti kultūriniame įstaigos gyvenime ir kurti.

Pagrindinė ugdymo organizavimo forma – žaidimas, kaip pagrindinė ir ypatinga vaikų veikla, gyvenimo, elgesio ir egzistencijos forma. Programoje numatytos individualios vaikų ugdymosi galimybės.

Darželyje veikia neformaliojo ugdymo būreliai: šiuolaikinio šokio, karate, krepšinio, ankstyvojo amžiaus anglų kalbos mokymo.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Ikimokyklinėje įstaigoje ugdymas orientuojamas į vaiko socialinės patirties sklaidą ir poreikius, aplinką, atsižvelgiant į numatytą programos tikslą bei tikslo realizavimo etapus. Ikimokyklinio ugdymo programa remiasi šiais principais:

- **Humaniškumo** – Pripažįstama vaiko teisė būti kitokiam. Vaikas gerbiamas kaip asmenybė, turinti ryškių prigimtinių bruožų, kuriuos reikia padėti ugdyti. Ugdytas vyksta ramioje, saugioje aplinkoje, kurioje vaikas turi galimybių išreikšti save, parodyti savo gebėjimus, kūrybiškumą.
- **Demokratiškumo** – Skatinama lygiavertė vaiko ir suaugusiojo partnerystė ir sąveika, kai ugdytojas orientuojasi į vaiką kaip į asmenybę. Šeimos ir darželio sąveika grindžiama tėvų ir auklėtojų iniciatyvų derinimu, partnerystės plėtojimu, tėvų pedagoginiu švietimu. Vaikams sudaroma galimybė kritiškai mąstyti, rinktis sau įdomią veiklą, elgtis savarankiškai, tačiau susitariama dėl kai kurių taisyklių.
- **Visuminio integralaus** – Ugdyto turinys sudaromas atsižvelgiant į vaiko visuminio pasaulio suvokimą ir mąstymą, veiklos konkretumą bei sinkretiškumą. Ugdomojo proceso metu siekiama vertybinių nuostatų, jausmų, mąstymo ir veiksmų dermės, vaiko vidinio ir išorinio pasaulio vienovės.
- **Kontekstualumo** – Ugdyto turinys glaudžiai siejamas su artimiausia vaiko aplinka, socialiniais kultūriniais jos pokyčiais; siekiama, kad vaiko ugdymo patirtys jam būtų prasmingos ir įdomios.
- **Tautiškumo** – Siekiama padėti augančiam vaikui perimti lietuvių tautos kultūros vertybes, papročius, tradicijas, jas puoselėti ir gairinti, ugdyti savo krašto kultūra besidomintį vaiką, kartu kurti savo tapatybę šiuolaikinėje visuomenėje.
- **Socialinio kultūrinio kryptingumo** – ugdymo turinys orientuotas į vaiko gyvenimui ir ugdymui(si) reikalingų socialinių, kultūrinių kompetencijų plėtojimą bei tautinio tapatumo jausmo žadinimą.
- **Prieinamumo** – ugdymo turinys atitinka kiekvieno vaiko psichofizines galimybes, jo pažinimo ir raiškos būdus bei stilių, bendravimo ir elgesio modelius bei emocijų pasaulį. Ugdyto turinys sudarytas taip, kad jį būtų galima lanksčiai taikyti atsižvelgiant į kiekvieno vaiko individualius poreikius, interesus bei galimybes. Ugdyto turinys pritaikytas skirtingoje socialinėje ir kultūrinėje aplinkoje (šeimoje ar institucijoje) augusiam ir ugdytam vaikui.
- **Tęstinumo** – kad kiekvienas vaikas darniai pereitų nuo ugdymo (si) šeimoje, ikimokyklinėje grupėje prie ugdymo (si) priešmokyklinėje grupėje. Programoje atsižvelgta į vaiko jau įgytą patirties ir gebėjimų lygmenį bei jo ugdymo (si) perspektyvą.
- **Grižtamojo ryšio** – Skatinamas šeimos ir auklėtojų keitimasis informacija apie vaiko ugdymą (si), nuolatinis ugdymo proceso vertinimas, auklėtojo veiklos refleksija padedanti analizuoti vaikų pasiekimus ir inspiruojanti kokybinius pokyčius. Tėvų ir pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas grindžiamas pasitikėjimu abipuse pagarba bei dėmesiu. Siekiama, kad įstaigos personalas ir šeimos taptų ugdymo proceso partneriai. Sąveikaujant su šeima vadovaujamosi principu, kad viskas, kas daroma, daroma vaiko labui.
- **Bendradarbiavimo** – dalintis, keistis patirtimi, bendrauti ir bendradarbiauti visuose lygmenyse: su kitomis institucijomis, šeimomis, įstaigos bendruomene.

III. PROGRAMOS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

TIKSLAS. Užtikrinti optimalią kiekvieno vaiko raidą, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko patirtį, galias, ugdymosi poreikius.

Uždaviniai:

- Įgyvendinti ugdymo turinį, padedantį kiekvienam vaikui darniai augti ir ugdytis visas programoje įvardytas kompetencijas;
- Organizuoti ugdymą derinant organizuotą, kryptingą ugdomąją vaikų veiklą.
- Pripažinti kasdienį vaiko gyvenimą grupėje (atvykimas, išvykimas, maitinimasis, miegas, tvarkymasis ir kt.), kaip neatsiejamą ugdymo turinio dalį;
- Taikyti į vaiką orientuoto ugdymo, pedagogo ir vaiko sąveika grįstus metodus;
- Sukurti vaiko ugdymui ir ugdymuisi tinkamą psichologinę ir fizinę aplinką;
- Taikyti pasiekimų ir pažangos vertinimo būdus ir formas, kurie padėtų vaikui sėkmingai ugdytis ir tobulėti;
- Užtikrinti pozityvų, pasitikėjimu ir pagarba grįstą, tikslingą vaikų, pedagogo, tėvų ir kitų programą įgyvendinančių asmenų bendradarbiavimą.

IV. METODAI IR PRIEMONĖS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS ĮGYVENDINIMUI

Kiekvienas vaikas augdamas nori pažinti save ir pasaulį, tyrinėti, atspindėti visa tai kūrybiniame raiškos procese. Tam reikalingos sąlygos:

- Šiltos, laisvos, ramios psichologinės atmosferos grupėje kūrimas, didinantis vaikų saugumo jausmą, skatinantis taikiai bendrauti;
- Vaiko veiklai palankios aplinkos sudarymas, skatinantis aktyvią vaiko veiklą, galimybę rinktis, tyrinėti, pažinti;
- Palankių sąlygų vaikų žaidimams, kaip pagrindinei vaiko gyvenimo organizavimo formai, sudarymas: tenkinti svarbiausius vaiko poreikius, padėti suprasti jį supantį pasaulį, turtinti dvasinį vaiko pasaulį, lavinti protinius gebėjimus;
- Tarpusavio pasitikėjimo, pagarba ir abipusia pagalba grįstas šeimos ir darželio bendradarbiavimas.

Vaiko ugdymui (si) gali būti taikomi metodai ir priemonės:

- Patirtinio ugdymo ir ugdymosi
  - ✓ Projektai, jų pristatymas, įgyvendinimas, aptarimas;
  - ✓ Diskusijos, tyrinėjimai (naudojant visus jutimus – regėjimą, lytėjimą, uoslę ir t. t.);
  - ✓ Eksperimentavimas, kūrybinės užduotys;

- ✓ Ekskursijos, pažintinės išvykos.
- Spontaniškas arba pedagogo inicijuotas vaiko žaidimas, netikėtų, vaikui įdomių pažinimo, bendravimo, saviraiškos situacijų kūrimas;
- Spontaniškos ir organizuotos vaiko veiklos derinimas;
- Kasdienybės ir švenčių ritmo kūrimas.

V. IKIMOKYKLINIO UGDYMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Ikimokyklinio ugdymo tikslas - atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsniumais, padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Ikimokyklinio ugdymo uždaviniai. Atsižvelgiant į kiekvieno vaiko unikalumą bei poreikius, užtikrinant saugią ugdymą skatinančią aplinką, dialogišką sąveiką grindžiamą tikslingą ugdymą ir spontanišką vaiko ugdymą, pasiekti, kad vaikas:

- Plėtotų individualias fizines, socialines pažinimo kalbos ir bendravimo, kūrybines galias, pažintų ir išreikštų save.
- Pozityviai bendrautų ir bendradarbiautų su suaugusiais ir vaikais, mokytųsi spręsti kasdienes problemas, atsižvelgti į savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes.
- Aktyviai dalyvautų ir kūrybiškai išreikštų save šeimos, ugdymo įstaigos ir vietos bendruomenės gyvenime.
- Mokytųsi pažinti ir veikti: žaistų, keltų klausimus, tyrinėtų, rinktųsi veiklos būdus ir priemones, samprotautų apie tai, ko išmoko, numatytų tolesnės veiklos žingsnius.

13. Ikimokyklinio ugdymo vertybės. Siekiama, kad vaikas taptų orus, laisvas, kūrybiškas, aktyvus bendruomenės dalyvis, tolerantiškas skirtybėms, sėkmingai besiuogantis.

VI. IKIMOKYKLINIO UGDYMO TURINYS

Ikimokyklinio ugdymo turinio struktūra. Ugdymo turinys pateikiamas, atsižvelgiant į vaiko visuminį pasaulio suvokimą ir yra orientuotas į vaiko gyvenimui ir ugdymui (si) reikalingų penkių kompetencijų plėtotę. Ugdymo turinį sudaro penkios kompetencijų grupės – socialinė, sveikatos saugojimo, pažinimo, komunikavimo, meninė. Kompetencijų pagrindas – vertybinių nuostatų, įgytų gebėjimų ir įgūdžių bei patirties visuma. Kompetencijos ir bendrieji gebėjimai ugdomi integraliai ne tik visos spontaniškos ir organizuotos vaiko veiklos metu, bet ir renginiuose, išvykose, o taip pat namuose, šeimoje. Kasdieninėje veikloje vienu metu plėtojasi kelios tarpusavyje susijusios kompetencijos. Skirstymas į atskiras kompetencijas yra sąlygiškas, siekiant aiškiai apibrėžti ir išskleisti konkrečių kompetencijų turinį. Ugdytinios kompetencijos – orientaciniai vaiko ugdymo (si) pasiekimai. Pedagogas individualizuoja vaikui keliamus reikalavimus atsižvelgiant į kiekvieno vaiko galias.

Ugdymo siekiamybė – padėti vaikui įgyti kasdieniniam gyvenimui bei sėkmingam tolesniam ugdymui (si) būtinų kompetencijų.

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA

Socialinė kompetencija – tai vaiko gebėjimas suvokti save ir kitus, savo vietą šeimoje, vaikų grupėje. Tai gebėjimas būti kartu su kitais, bendrauti, bendradarbiauti, spręsti kasdienes problemas, padėti sau bei kitiems, ugdytis tautinio identiteto jausmą. Ją sudaro šios tarpusavyje glaudžiai susijusios ugdymo sritys:

1. Emocijų suvokimas ir raiška (3 veiklos sritis)
2. Savireguliacija ir savikontrolė (4 veiklos sritis)
3. Savivoka ir savigarba (5 veiklos sritis)
4. Santykiai su suaugusiais (6 veiklos sritis)
5. Santykiai su bendraamžiais (7 veiklos sritis)

Igyvendinant programą tobulėtų:

1. Supratimas apie save, kad jis buvo, yra ir bus tas pats asmuo. Užaugęs bus vyras (tėtis), moteris (mama)
2. Gebėjimas atpažinti savo ir kitų jausmus, tinkamai juos pavadinti, įvardinti situacijas, kuriose jie kilo.
3. Gebėjimas laikytis nustatytų taisyklių, susitarimų, grupėje numatytos tvarkos.
4. Bendravimas ir bendradarbiavimas su kitais.

SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA

Ji apima žinias ir supratimą, gebėjimus, įpročius ir vertybines nuostatas būtinas psichikos, fizinei ir socialinei sveikatai saugoti ir stiprinti. Ją sudaro šios tarpusavyje glaudžiai susijusios ugdymo sritys:

1. Kasdieniniai gyvenimo įgūdžiai (1 veiklos sritis)
2. Fizinis aktyvumas (2 veiklos sritis)
3. Savireguliacija ir savikontrolė (4 veiklos sritis)

Igyvendinant programą tobulėtu:

1. Vaiko asmeniniai valgymo ir mitybos įgūdžiai
2. Kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įgūdžiai
3. Saugaus elgesio įgūdžiai
4. Taisyklinga kūno laikysena
5. Stambiosios motorikos įgūdžiai ir fizinės vaiko savybės
6. Smulkiosios motorikos įgūdžiai: rankų-akių koordinacija
7. Jausmų raiška tinkamais būdais, jausmų raiškos kontrolė
8. Gebėjimas laikytis susitarimų, taisyklių

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

Ji padeda įvardinti, tikslinti, įprasminti vaiko vaizdinius, padeda jam planuoti ir veikti. Kalba skatina socialinę ir emocinę vaiko raidą, padeda atsiskleisti vaiko individualybei, tenkina jo poreikius (išreikšti mintis, jausmus; atrasti save; bendrauti ir bendradarbiauti; kuo daugiau sužinoti apie pasaulį).

Šią kompetenciją sudaro;

1. Savireguliacija ir savikontrolė (4 veiklos sritys)
2. Sakytinė kalba (8 veiklos sritys)
3. Rašytinė kalba (9 veiklos sritys)
4. Meninė raiška (12 veiklos sritys)

Igyvendinant šią programą tobulėtų:

1. Gebėjimas laikytis susitarimų, taisyklių
2. Aplinkinių kalbėjimų, skaitymų, klausymas ir supratimas
3. Natūralus vaiko kalbėjimas su suaugusiais ir vaikais apie savo patirtį ir išgyvenimus, apie supančią aplinką, jos objektus, įvykius
4. Tautosakos, grožinės literatūros kūrinėlių sekimas, pasakojimas, deklamavimas

5. Domėjimasis skaitymu, raidelėmis, žodžiais bei įvairiais simboliais ir jų reikšmėmis
6. Domėjimasis rašymu, raidžių bei žodžių rašinėjimas, įvairių simbolių braižymas ar piešimas

MAN SMAGU TU RĖTI DRAUGES!
 MES TURIU DRAUGŲ. TURIU GERIAUSIA
 DRAUGĘ MELĖ IR DARGERAS. DRAUGES
 GERD IR KOTRYNA, VOUJAIZA BELE SLEKUTITĖ

PAŽINIMO KOMPETENCIJA

Pažinimo, t. y. tiriamoji kompetencija. Tai vaiko domėjimasis jį supančiu pasauliu, gebėjimas samprotauti ir spręsti problemas, mąstyti, taikyti įvairius pasaulio pažinimo būdus. Svarbu, kad vaikai domėtusi pasauliu, tobulintų jau įprastus pasaulio pažinimo būdus ir išbandytų naujus. Pažinimo procese svarbu išsaugoti vaiko norą domėtis gimtine, socialine, kultūrine aplinka ir paskatinti atradimais dalytis su kitais. Šią kompetenciją sudaro:

1. Aplinkos pažinimas (10 veiklos sritis)
2. Skaičiavimas ir matavimas (11 veiklos sritis)
3. Iniciatyvumas ir atkaklumas (14 veiklos sritis)
4. Tyrinėjimas (15 veiklos sritis)
5. Problemų sprendimas (16 veiklos sritis)
6. Mokėjimas mokytis (18 veiklos sritis)

Igyvendinant šią kompetenciją tobulėtų :

1. Socialinės aplinkos pažinimas. Noras sužinoti, išmokti, suprasti, kas vyksta aplinkui, noras tyrinėti ir pažinti.
2. Gamtinės aplinkos pažinimas. Tai pagarba gamtai, gyvybei ir žmonių sukurtai aplinkai.
3. Gebėjimas vartoti skaičius ir matematinius simbolius daiktų kiekiui žymėti, daiktų grupėms palyginti pagal kiekį.

4. Gebėjimas tapatinti, grupuoti, klasifikuoti daiktus pagal formą, dydį, spalvą.
5. Gebėjimas pačiam susirasti veiklą ir ją turiningai plėtoti.
6. Domėjimasis supančiaja aplinka, tyrinėjimas, pasinaudojant įvairiais pojūčiais.
7. Problemų atpažinimas, sprendimų, išeičių paieška.
8. Mokymasis įveikti nesėkmes.
9. Aktyvus mokymasis, gebėjimas apmąstyti, ko išmoko.

MENINĖ KOMPETENCIJA

Meninė vaiko kompetencija – tai jo gebėjimas įsivaizduoti, pajauti, kurti, grožėtis, tai vaiko atvirumas estetiniams įspūdžiams, jautrumas gamtos, vaiką supančios aplinkos bei meno kūrinų grožiui, poreikis išreikšti save meno kalba (spalvomis ir linijomis, muzikos garsais ir judesiais, raiškiu žodžiu ir vaidyba), gebėjimas tyrinėti įvairias meninės raiškos priemones, spontaniškai išreikšti savo nuotaiką, jausmus, mintis bei santykį su pasauliu, atrasti individualų, savitą raiškos stilių, gebėjimas kurti vaizduojant, muzikuojant, vaidinant, šokant, žaidžiant. Šią kompetenciją sudaro:

1. Meninė raiška. (muzika, šokis, vaidyba, vizualinė raiška) (12 veiklos sritis)
2. Estetinis suvokimas (13 veiklos sritis)
4. Kūrybiškumas (17 veiklos sritis)

Igyvendinant šią programą tobulėtų:

1. Emocijų, patirties, minčių, įspūdžių raiška meninėmis priemonėmis ir būdais. Meninės raiškos priemonių tyrinėjimas ir eksperimentavimas. Meninė kūryba ir improvizacija.
2. Jautrumas grožiui, meninės raiškos priemonėms: spalvai, linijai, formai, judesiui, muzikos garsams ir kt.
3. Nusiteikimas grožio, meninės kūrybos potyriams bei džiaugsmui, aplinkos, žmonių santykių, meno, savo ir kitų kūrybos grožio pajautai.

4. Domėjimasis naujais, nežinomais, sudėtingais dalykais. Drąsa veikti, daryti savaip.

1. Socialinė kompetencija

1.1. Emocijų suvokimas ir raiška (3 veiklos sritis)			
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios	Vaiko veikla	Ugdymo gairės (metodai, būdai)
1-asis žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> Mimika, kūno judesiais ir garsais išreiškia džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį. Patiria išsiskyrimo su tėvais nerimą ir džiaugsmą jiems sugrįžus. Išreiškia nerimą, pamatęs nepažįstamą žmogų. Atspindi kitų vaikų emocijų raišką (kartu juokiasi, jei juokiasi kitas, nusimena, jei kitas verkia). 	Verkia, džiaugiasi, šypsosi, tiesia rankas, glaudžiasi, protestuoja, bando sekti įkandin. Krykštuoja, kai suaugusieji su juo žaidžia. Pravirksta girdėdamas kito vaiko verkimą.	Stengtis suprasti vaiko emocijas, kodėl liūdnas ar piktas. Paimti ant rankų, priglausti, paguosti, kai atsiskiria nuo tėvų. Užimti įdomia veikla, suteikti malonių potyrių.
2-asis	<ul style="list-style-type: none"> Džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį reiškia skirtingu 	Ilgesnį laiką pabūna linksmas	Visada pasirūpinti vaiku, kai jis

žingsnis	intensyvumu (nuo silpno nepatenkinto niurzgėjimo iki garsaus rėkimo). Emocijos pastovesnės, tačiau dar būdinga greita nuotaikų kaita. • Atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas.	arba ramus. Džiaugsmą išreiškia ramiai šypsodamasis arba kvatodamas balsu. Reiškia ir valdo emocijas dėl tam tikrų priežasčių (dėl atimto žaislo, dėl nuovargio ir t. t.). Kartoja kitų žmonių emocijų išraišką.	jaučiasi blogai. Kartu su vaiku vartyti knygeles, kuriose veikėjai yra skirtingų nuotaikų. Kartu su vaiku klausytis skirtingų nuotaikų dainų. Įvardyti vaiko bei savo emocijas, liūdintį paguosti.
3-asis žingsnis	• Pradedama atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. Pradedama vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus. • Pastebi kitų žmonių emocijų išraišką, atpažįsta aiškiausiai reiškiamas emocijas ir į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs).	Įvardija savo jausmus (aš geras, aš piktas). Pastebi ir ima suvokti kitų žmonių emocijų išraišką (į šypseną atsako šypseną ir t. t.).	Kurti atsiprašymo ir susitaikymo ritualus. Būti pavyzdžiu kaip tinkamai reaguoti į kitų emocijas. Padėti atrasti/sukurti naujų emocijos raiškos būdų.

Žingsniai	Gebėjimai ir žinios	Vaiko veikla	Ugdymo gairės (metodai, būdai)
4-asis žingsnis	• Pradedama suprasti, kad skirtingose situacijose (per gimimo dieną, susipykus su draugu) jaučia skirtingas emocijas, kad jas išreiškia mimika, balsu, veiksmais, poza. Pavadina pagrindines emocijas. • Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. Geriau supranta kitų emocijas ir jausmus, dažnai tinkamai į juos reaguoja (pvz. , stengiasi paguosti, padėti). • Pradedama suprasti, kad jo ir kitų emocijos gali skirtis (jam linksmas, o kitam tuo pat metu liūdna).	Empatiškai reaguoja į kitų jausmus ir emocijas. Pažiūrėjęs į bendraamžį, pasako ar jis linksmas, ar liūdnas. Nuotaikų veideliais pasižymi savo nuotaiką.	Skatinti reikšti visus jausmus, skaityti knygeles apie jausmus ir jų išraišką. Pasiūlyti idėjų nuotaikoms ir jausmams tyrinėti (veidrodyje, vienam prieš kitą ir t. t.). Skatinti pastebėti bendraamžių savijautą. Skatinti pasakyti kaip jaučiasi pats/pati ir kiti.
5-asis žingsnis	• Atpažįsta bei pavadina savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo. • Vis geriau supranta ne tik kitų jausmus, bet ir situacijas, kuriose jie kyla (pakviečia žaisti nuliūdusį vaiką, kurio į	Komentuoja, kas nupiešta piešinyje, įvardija veikėjų nuotaikas. Vaidmeniniuose žaidimuose derina veiksmus,	Tarpininkauti, kai vaikai išreiškia sunkius jausmus. Skaitant įvairius tekstus, kuo ryškiau intonuoti, išryškinant veikėjų veiksmus,

	žaidimą nepriėmė kiti). • Pradedą kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia.	atsižvelgdamas į kito norus. Susipykęs kreipiasi pagalbos į auklėtoją.	poelgius, nuotaikas. Kalbėtis apie savijautą ryto rate.
6-asis žingsnis	• Apibūdina savo jausmus, pakomentuoja juos sukėlusias situacijas bei priežastis. • Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas, pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. • Pradedą kalbėtis apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.	Auklėtojai praneša jei kitas vaikas liūdi ar reikia pagalbos. Pats ieško išeičių iš nemalonių situacijų, erzinas nepuola muštis, bet kreipiasi į auklėtoją kai neranda taikaus sprendimo būdo.	Paskatinti samprotauti, ieškoti tinkamų konfliktų sprendimo būdų. Skatinti vaikus nesivelti į nemalonias situacijas. Aptarti su vaikais išeitis, kaip galima išspręsti konfliktines situacijas.

1.2. Savireguliacija ir savikontrolė (4 veiklos sritis)			
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios	Vaiko veikla	Ugdymo gairės (metodai, būdai)
1-asis žingsnis	• Gerai jaučiasi įprastoje aplinkoje. Nusiramina kalbinamas, nešiojamas, supamas. • Tapatinas su suaugusiojo, prie kurio yra prisirišęs, emocijomis.	Savarankiškai atsiskiria nuo suaugusiojo ir tyrinėja aplinką. Pripranta prie ritualų ir jų laikosi. Domisi patrauklia veikla ir gerai jaučiasi grupės aplinkoje.	Sukurti mažai kintančią, saugią aplinką, parūpinti daug įvairių, spalvingų priemonių. Vaikui sunerimus, sukurti fizinį komfortą. Šnekinti vaiką, dainuoti įvairia intonacija, juokinti, džiuginti.
2-asis žingsnis	• Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas. Pats ieško nusiramavimo: apsikabina minkštą žaislą arba čiulpia žinduoką, šaukia suaugusįjį, ropščiasi ant kelių. • Pradedą valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.	Vykdo žodinius auklėtojos nurodymus. Raminamas nustoja verkėti. Randa savo paties nusiramavimo būdus (priglaudžia minkštą žaislą ir t. t.)	Suteikti vaikui galimybę išreikšti savo emocijas (pvz. nespėjus pravirkti, neskubėt raminti). Vaiko elgesiui reguliuoti taikyti veido mimiką ir balso intonacijas, vaikui parodyti, kaip reiktų elgtis vienoje ar kitoje situacijoje.

3- asis žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos. • Geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus (rėkia, neduoda žaislo, pasako suaugusiajam ir kt.). • Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų. 	Pats pasirenka žaislus, susiranda žaidimo draugų ir žaidžia. Noriai sėdasi prie stalo, atėjus valgymo metui. Pasitraukia iš žaidimo, kai negauna norimo žaislo. Sako „aš pats, kai suaugęs nori padėti. Mėgina apsiginti, protestuoja. Neskaudžiai užsigavęs, bando sulaikyti ašaras. Suaugusiojo paprašytas, priima atstumtą vaiką į žaidimą.	Paašškinti ar suvaidinti kaip vaiko elgesys įskaudino kitus. Pasiūlyti vaikui būdus, kaip spręsti konfliktus. Pagirti vaiką, kai jis atsižvelgia į suaugusiojo prašymą ir nepažeidžia susitarimų. Pakomentuoti, kodėl buvo svarbu atsižvelgti į prašymą, kodėl svarbi viena ar kita elgesio taisyklė.
-------------------------	--	--	---

Žingsniai	Gebėjimai ir žinios	Vaiko veikla	Ugdymo gairės (metodai, būdai)
4-asis žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. • Pradedą valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos (pvz., ramioje aplinkoje džiaugsmą reiškia santūriau). Paklaustas ramioje situacijoje pasako galimas savo ar kito asmens netinkamo elgesio pasekmes. Nuolat primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių. 	Bando tartis dėl norimo žaislo. Paprašytas netrukdyti kitiems, gali reikštis santūriau. Priminus ir padedant, sutvarko žaislus su kuriais žaidė. Kreipiasi į suaugusį, norėdamas pasitikslinti taisyklių pažeidimų pasekmes. Laukia auklėtojos komentarų.	Susitarti su vaikais, kad atbėgtų pasitarti su auklėtoja, kai jaučiasi įskaudintas, ar nežino išeities sudėtingoje situacijoje. Siūlyti žaidimus, padedančius mokytis spręsti sudėtingas situacijas. Taikyti pagyrimo, paskatinimo, loginių pasekmių metodus, padedant mokytis kontroliuoti emocijų raišką. Susikurti kasdienės elgesio grupėje taisykles.
5-asis žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Nusiramina, atsipalaiduoja, klausydamasis ramios muzikos, pabuvęs vienas, kalbėdamasis su kitais. • Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne 	Esant reikalui, naudojasi nusiramavimo vieta. Pats susitvarko žaidimo vietą. Pats	Įkurti grupėje ramybės erdvę. Pasirūpinti, kad būtų žaislų nusiramavimui. Leisti vaikui pačiam

	veiksmis. Ramioje situacijoje sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes. Retkarčiais primenamas laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisyklės ir bando jų laikytis be suaugusiųjų priežiūros.	bando sudrausminti išdykaujančius bendraamžius. Stebėdamas auklėtojos reakciją, nusprendžia koks elgesys priimtinas grupėje.	spresti problemas, neskubėti patarinėti ir nurodinėti. Pastebėti vaiko pastangas laikytis tvarkos ir susitarimų, pagirti ir padrausinti.
6-asis žingsnis	Pats taiko įvairesnius nusiramino, atsipalaidavimo būdus (pastovi prie akvariumo su žuvytėmis, klauso pasakos naudodamasis ausinėmis ir kt.). <ul style="list-style-type: none"> • Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. • Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus. 	Erzinamas susilaiko nuo konfliktų. Žaisdamas agresyvius, kovos žaidimus, susivaldo ir neužgauna kitų. Paprašytas sutvarko kitų išmėtytus žaislus. Džiaugsmingai ruošiasi šventėms.	Skaityti terapines pasakas. Nustatyti ribas, kurias peržengus žaidimai gali tapti pavojingais. Padėti įvardyti sudėtingus jausmus.

1.3. Savivoka ir savigarba (5 veiklos sritis)			
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios	Vaiko veikla	Ugdymo gairės (metodai, būdai)
1-asis žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Reaguoja į pasakytą savo vardą. Pradeda jausti savo kūno buvimą – apžiūrinėja, tyrinėja savo rankas, kojas, stebi jų judėjimą. Apžiūrinėja, liečia kitą vaiką, tyrinėja jo kūną. • Jaučiasi svarbus kitiems – šypsosi, krykštuoja, kai aplinkiniai maloniai bendrauja su juo. 	Rodo susidomėjimą kitais. Trumpai pažaidžia su kitais vaikais. Pamatęs ateinančią mamą, šypsosi, tiesia rankas.	Laikytis pastovaus dienos ritmo ir ritualų. Kreiptis į vaiką vardu, įvardijant jo jausmus ir veiksmus. Pasitikti ir išlydėti vaiką su šypsena. Žaisti žaidimus su vaiko kūno dalimis, jas įvardinti.
2-asis žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Turi savo kūno išorės vaizdinius – atpažįsta save neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, pavadina kelias kūno dalis. Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugusysis neleidžia to daryti. • Džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo 	Parodo save nuotraukose, pasako savo vardą. Stengiasi parodyti, ką išmoko ir džiaugiasi giriamas.	Pasiūlyti žaidimus su drabužių detalėmis. Vaiko protestą suprasti kaip jo poreikių ir norų išraišką, o ne kaprizus. Sudaryti vaikui pasirinkimo situacijas, naudoti tik būtinus draudimus, kad nenukristų ar nesusižeistų.

	pritarimo, palaikymo, pagyrimo.		
3- asis žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi. Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus nuo mergaičių, pavadina 5–6 kūno dalis. • Didžiuojasi tuo, ką turi ir ką gali daryti, tikisi, kad juo besirūpinantys suaugusieji ir kiti vaikai jį mėgsta ir priima. 	Pasako savo vardą, o sako „aš einu“. Tarp kitų daiktų atpažįsta savus. Prašo, kad suaugusysis stebėtų, ką jis daro ir reikalauja, kad darbelis būtų matomas.	Dažnai įvardinti daiktus, kurie priklauso vaikui. Pasiūlyti žaidimus: „mano-tavo“, „mano kūnas“. Kalbėti su vaikais, ką mėgsta žaisti berniukai, o ką mergaitės. Komentuoti vaiko pasiekimus tėvams, vaikui girdint. Pakabinti vaiko darbelius jo akių lygyje.

Žingsniai	Gebėjimai ir žinios	Vaiko veikla	Ugdymo gairės (metodai, būdai)
4-asis žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad turi nuo kitų atskirą savo norų, ketinimų, jausmų pasaulį. Pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. Supranta, kad suaugęs žmogus negalėjo matyti to, ką jis matė, ką darė arba kas atsitiko, jeigu nebuvo kartu (tėvams pasakoja, ką veikė darželyje ir kt.). • Mano, kad yra geras, todėl kiti jį mėgsta, palankiai vertina. 	Pasakoja auklėtojais, ką veikė per išeigines dienas, o šeimos nariams, ką veikė darželyje. Bando nutylėti savo nusižengimus. Giriasi, kad turi draugų.	Pasiūlyti veiklos tyrinėjimams: „kas aš esu, žmonių panašumai ir skirtumai“. Skatinti vaikus kalbėti apie tai, ko nematė auklėtojas ir pasakoti vaikams apie save, ko jie nematė. Stebėti ar neatsiranda nepakankamai vertinamų savęs ženklų.
5-asis žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė). • Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys, kalba apie šeimą, draugus. 	Gali nenorėti eiti į darželį, nes kiti su juo nežaidžia. Vaikas sako, kad jis yra blogas, nes auklėtoja ant jo supyko. Kitą dieną jis sako, kad yra geras, nes auklėtoja jį	Žaisti žaidimus, kuriuose vaikas vaizduoja tai save, tai ką nors kitą, save praeityje arba ateityje. Organizuoti šeimos dienas darželyje, išvykas. Kalbėti su vaikais apie tai, kas yra gerai, o kas blogai. Išsakyti

	<ul style="list-style-type: none"> Savęs vertinimas nepastovus, priklauso nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo vertinimo, siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų. 	pagyrė.	pastabas konkrečiam vaiko poelgiui arba veiksmui. Įtraukti į žaidimus, mažiau populiarius vaikus.
6-asis žingsnis	<p>Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę, Tėvynę. Ima suvokti save, kaip galintį daryti įtaką kitam (pralinksminėti, padėti ir kt.) ir atsakingai pasirinkti (ką veikti, kaip elgtis, aktyviai dalyvauti priimančiam su jo gyvenimu ir veikla susijusius sprendimus ar kt.). Juokiasi iš savo klaidų ar mažų nelaimių, jeigu jos nesukėlė rimtų pasekmių. Save apibūdina, nusakydamas fizinės ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautybę. Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai. Stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus (pasakytus žodžius, kvietimą žaisti kartu ir kt.).</p>	Iš intonacijos, žodžių, veido išraiškos, pozos supranta, kada kitas palankiai arba nepalankiai nusiteikęs jo atžvilgiu. Nupiešia save, pakomentuoja kaip atrodo, ką veikia ir t. t.	Pasiūlyti idėjų savęs, šeimos, kitų žmonių ir grupių tyrinėjimams. Leisti vis daugiau rinktis pačiam, nepažeidžiant savo ir kitų saugumo nustatytų elgesio taisyklių. Skatinti pozityviai reaguoti į savo klaidas. Aiškintis palankumo, nepalankumo priežastis.

1.4. Santykiai su suaugusiais (6 veiklos sritis)

Žingsniai	Gebėjimai ir žinios	Vaiko veikla	Ugdymo gairės (metodai, būdai)
1-asis žingsnis	<p>Verkia atsiskirdamas nuo tėvų, tačiau padedamas pedagogo pamažu nurimsta ir įsitraukia į veiklą.</p> <p>Atpažįsta juo besirūpinantį suaugusįjį, džiaugiasi jį pamatęs, atsako jam kalbinamas, žaidinamas, siekia būti greta.</p>	<p>Pratinasi ir atpažįsta juo besirūpinantį suaugusįjį, džiaugiasi jį pamatęs, atsako kalbinamas.</p> <p>Pamažu įsitraukia į veiklą, nesudėtingus žaidimus.</p>	<p>Padėti vaikui pajusti prierašumą prie auklėtojos: palaikyti akių kontaktą su vaiku, jam nusišypsoti, jį paglostyti, pažaisiti, parūpinti įdomių žaislų, užtikrinti vienodą dienos ritmą grupėje ir namuose. Taikyti tokius pačius kaip ir namuose raminimo būdus. Rodyti dėmesį vaikui: nusišypsoti, pakalbinti, pažaisiti. Atsakyti šypsena į</p>

			vaiko šypsena. Kalbėti ir palaukti vaiko atsako. Stebėti ir reaguoti į vaiko rodomus ženklus apie norą būti paimtam ant rankų, pažaisti ir kt.
2- asis žingsnis	Sunkiai atsiskiria nuo mamos, tėčio ar globėjo. Akivaizdžiai parodo prierašumą prie juo besirūpinančio suaugusiojo. Mėgsta žaisti kartu su juo, stebi ir mėgdžioja jo žodžius, veiksmus. Prieš ką nors darydamas pažiūri į suaugusiojo veidą, laukdamas pritarimo ar nepritarimo ženklų, atpažįsta suaugusiojo emocijas, jausmus. Dažniausiai vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, kreipiasi į jį pagalbos. Bijo nepažįstamų žmonių, nežinomos aplinkos, neįprastų žaislų.	Mėgsta žaisti su suaugusiu, stebi ir mėgdžioja jo žodžius, veiksmus. Atpažįsta suaugusiojo emocijas, jausmus. Dažniausiai vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, padeda žaislą į vietą ir kt. Bijo nepažįstamų žmonių, nejaukiai jaučiasi nežinomoje aplinkoje.	Sukurti ir laikytis atsisveikinimo su tėvais ritualus. Grupėje turėti įdomių žaislų, žaidimų ir kurį laiką pažaisti su vaiku, kol nusiramins ir išitrauks į grupės veiklą. Pastebėti, kada vaikui reikia auklėtojos dėmesio, ir padrašinti, paskatinti jį.
3- asis žingsnis	Lengviau nei antraisiais metais atsiskiria nuo tėvų. Drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria. <ul style="list-style-type: none"> • Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese. 	Tvarkosi savo žaidimo vietą, padeda draugams ar suaugusiajam. Deda daiktus ir žaislus į jiems skirtas vietas. Žaisdamas su kitais išreiškia palankumą, pasitenkinimą. Naudoja siužetinius žaislus, daiktus pakaitalus. Žaidžia žaidimus plėtojančius socialinę patirtį. Mėgsta drauge su suaugusiu žaisti, vartyti knygeles, ridenti kamuolį, statyti bokštą ir kt. Žodžiu išreiškia norus. Ramiai stebi nepažįstamus, kai šalia yra suaugęs žmogus.	Pristatyti vaikams naujus žaislus, supažindinant, kaip jie atrodo, pakviesti vaikus pabandyti su jais pažaisti, kartu su auklėtoja, tik po to skatinti vaikus su nauju žaislu žaisti savarankiškai. Padėti vaikui taikyti vis daugiau būdų išreikšti savo poreikiams ir nuotakai. Raiškia, pritariančia ar nepritariančia veido mimika reaguoti į tinkamus ar netinkamus vaiko veiksmus, poelgius. Bendradarbiauti su vaiko tėvais, informuoti tėvus

			apie įstaigoje praleistą dieną. Būti vaiko saugumo garantu. Žaidžiant su vaiku, skatinti jo savarankiškumą. Parūpinti vaidmeniniams žaidimams atributų. Kalbėtis su vaiku apie tai, kas žaidžiama. Parinkti tinkamus bendravimo būdus, siūlyti išspręsti problemas. Į grupę retsykais pasikviesti svečių, kad vaikai pratintųsi bendrauti su nepažįstamais žmonėmis.
--	--	--	--

4-asis žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. • Grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės auklėtojais, supranta jų jausmus, bendradarbiauja su jais: guodžiasi, kalbasi, klausia, tariasi. • Paklaustas suaugusiajam pasako savo nuomonę. Dažniausiai stengiasi laikytis suaugusiųjų nustatytos tvarkos, priima jų pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus. • Mėgsta ką nors daryti kartu su suaugusiuoju. • Kalbasi, ką nors veikia su nepažįstamais žmonėmis, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese. 	Stebi suaugusiųjų gyvenimą, diskutuoja apie žmonių darbą, šeimą. Seka suaugusiųjų pavyzdžiu iš jų mokosi, kreipiasi pagalbos, patarimo, klausinėja, išklauso, rodo savo darbelius, džiaugiasi savo pasiekimais. Stengiasi laikytis suaugusiųjų nustatytos tvarkos, priima jų pagalbą, pasiūlymus, bei vykdo individualiai pasakytus prašymus.	Pasiūlyti vaikams veiklos, per kurią reikia kalbėti apie šeimą. Organizuoti šeimos dienas grupėje. Kviesti tėvus dalyvauti grupės veikloje. Dėl vaikų ugdymo, išvykų, švenčių ir kt. tartis su vaikais bei jų tėvais. Klausytis vaikų, skatinti pasakyti savo norus, sumanymus, idėjas, padėti juos įgyvendinti. Padėti vaikams laikytis tvarkos, kontroliuoti savo elgesį. Kviesti į grupę vaikams įdomius žmones.
-----------------	--	---	---

5- asis žingsnis	<p>Rodo, prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, įtraukdamas suaugusįjį į savo žaidimus, bendrą veiklą, pokalbius apie savijautą ir elgesį. Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas – atsiklausia, derasi, pasako, kaip pasielgė kitas, ir laukia komentarų. Dažniausiai laikosi sutartų taisyklių, suaugusiojo prašymų, pasiūlymų, tačiau stipriai supykęs, išsigandęs, susijaudinęs gali priešintis suaugusiajam.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Drašiai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis grupėje, salėje ar įstaigos kieme. 	<p>Aptaria, kuria bendravimo su aplinkiniais elgesio taisyklės. Stengiasi įtraukti suaugusįjį į savo žaidimus, veiklą. Priima su veikla susijusius suaugusio pasiūlymus. Klausosi suaugusiojo pasakojimų, skaitymo, deklamavimo ir kt. Susipažįsta su įstaigoje dirbančiais žmonėmis, jų veikla, aiškinasi, kuo jie svarbūs, kodėl reikia gerbti jų darbą.</p>	<p>Kalbėti su vaikais apie tai, kuo naudingos elgesio taisyklės, kalbėti su vaikais apie tinkamą bendravimą su tėvais, broliais ir seserimis. Suprasti vaiko priešinimosi priežastį ir padėti jam įveikti kylančias problemas. Paskatinti vaikais bendrauti su grupės svečiais. Padėti vaikams keisti netinkamus su suaugusiais būdus, siekiant geranoriškai bendradarbiauti.</p>
6- asis žingsnis	<p>Nusiteikęs geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su suaugusiais. Tariasi, diskutuoja su jais dėl dienotvarkės ir elgesio taisyklių, teikia pasiūlymus, stengiasi laikytis susitarimų, nors kartais su suaugusiuoju bendrauja priešiška. Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo nuomonę.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Paprašytas paaiškina, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia nėra juo besirūpinančio suaugusiojo. Žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimei. 	<p>Dalyvauja susitikimuose su įvairių tarnybų, profesijų žmonėmis, lankosi tėvų darbovietėse, muziejuose, parodose. Dalyvauja šventėse, spektakliuose, koncertuose ir kt., bendrauja su kitų vaikų šeimos nariais. Diskutuoja, kaip elgtis su nepažįstamais žmonėmis, kuria žaidybines situacijas. Aptaria į ką reikėtų kreiptis pagalbos (policija, gaisrinė, greitoji), koku telefono numeriu galima</p>	<p>Kartu su vaikais kurti elgesio grupėje taisyklės, sudaryti galimybes vaikams išsakyti savo nuomonę, visais aktualiais grupėje klausimais. Aiškintis bendravimo su nepažįstamais žmonėmis taisyklės ir galimus pavojus.</p>

		iškviesti pagalbą.	
--	--	--------------------	--

1.5. Santykiai su bendraamžiais (7 veiklos sritis)			
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios	Vaiko veikla	Ugdymo gairės (metodai, būdai)
1-asis žingsnis	Patinka žiūrėti į kitus kūdikius, būti šalia kitų vaikų, juos liesti, mėgdžioti jų veido išraišką, veiksmus.	Pamatęs kitą kūdikį žiūri jam į veidą, bando paliesti. Pravirksta, jeigu verkia kitas, nusišypso, jei kitas juokiasi.	Pasodinti vaikus vieną šalia kito, duoti tokių pačių žaislų, skatinti bendrauti, tačiau stebėti, kad jie neužgautų vienas kito.
2-asis žingsnis	Mėgsta žaisti greta kitų vaikų, stebėti jų veiklą. Jiems šypsosi, mėgdžioja jų judesius, veiksmus, ką nors pasako. Gali duoti žaislą kitam, jį imti iš kito, tačiau supykęs gali atimti žaislą iš kito, jam suduoti.	Pamėgdžioja tuos pačius veiksmus. Ramiai žaidžia greta nepažįstamo vaiko, kol šalia yra auklėtoja. Bando atimti žaislą iš kito, jeigu nepasiseka, reiškia agresiją.	Paskatinti vaikus žaisti greta. Pagal galimybes parūpinti pageidaujamų žaislų. Padėti vaikams pažinti grupės naujoką, pristatyti jį kitiems. Stebėti vaikus, stabdyti netinkamus veiksmus ir paaiškinti, kodėl negalima taip elgtis.
3-asis žingsnis	Ieško bendraamžių draugijos. Žaidžia greta, trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą. <ul style="list-style-type: none"> • Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pačiu žaislu. Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo. Gali simpatizuoti kuriam nors vaikui. 	Vaikas stebi ką daro kiti, pakartoja jų veiksmus. Mėgdžioja vieni kitų veiksmus su žaislais. Gina savo žaislą nuo kitų vaikų. Jei kitas nori atimti žaislą, jo nepaleidžia. Dažniau nei su kitais žaidžia su vienu vaiku.	Organizuoti žaidimus, kuriuose vaikams ką nors reikėtų daryti paeiliui arba keliems vienu metu. Grupėje turėti po kelis tokius pačius žaislus, padėti įsitraukti į bendro žaidimo epizodus, užtikrinti vaiko saugumą. Paskatinti vaiką išreikšti nepasitenkinimą, kai kiti vaikai daro ką nors ne taip. Skatinti vaikus žaisti kartu, greta. Sukurti žaidimo vietas, kuriuose vaikai žaistų vienas greta kito.
4-asis žingsnis	Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus (kviečia žaisti, priima, prašosi priimamas į žaidimą). Žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus, stengiasi suprasti kita kalba kalbančio vaiko sumanymus. Tariasi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. Padedamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalijasi	Dalijasi žaislais, sugeba palaukti savo eilės, tariasi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. Dalijasi žaislais. Gali turėti vieną ar kelis nuolatinis žaidimų partnerius, su jais lengvai susipyksta ir susitaiko.	Skirti pakankamai laiko ir vietos vaikų bendriems žaidimams. Naudoti susitarimus ir kitus būdus, padedančius vaikams palaukti savo eilės. Paskatinti paprašyti žaislo, tartis dėl žaislo, žaisti kartu. Pagirti vaiko norą pasidalyti. Atkreipti vaiko dėmesį į jo veiksmų pasekmes kitam. Skatinti ir palaikyti vaikų draugystes.

	žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą. Gali turėti vieną ar kelis nenuolatinius žaidimų partnerius. Su jais lengvai susipyksta ir susitaiko.		
5- asis žingsnis	Sėkmingai įsitraukia į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia. Geranoriškai veikia kartu su kitais, siūlydamas savo sumanymą ar priimdamas kitų sumanymą, fantazuodamas. Tikslingai atsineša žaislą iš namų bendram žaidimui su žaidimo draugu. Paprašius kitam vaikui, duoda pažaisti savo žaislu arba žaidžia juo paeiliui. Noriai žaidžia su vaikais iš kitos kultūrinės ar socialinės aplinkos, natūraliai priima vaikų skirtumus. Gali padėti kitam vaikui. Pats randa nesutarimo, konflikto sprendimo būdą arba prašo suaugusiojo pagalbos. <ul style="list-style-type: none"> • Gali turėti draugą arba kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų partnerius. 	Pamatęs žaidžiančius vaikus pasiprašo į žaidimą. Pats sugalvoja žaidimą ir pakviečia kitus žaisti. Vaikai nuolat grupėje žaidžia po du ar kelis. Stengiasi užjausti, suprasti vienas kitą. Vaikai palaiko vienas kito fantazavimą.	Jei grupėje yra atstumtų vaikų, padėti jiems įsitraukti į žaidimus. Siūlyti įvairios veiklos, turtinančios vaikų patirtį apie žmones, jų veiklą, panašumus ir skirtumus, tarpininkauti vaikams ieškant išeičių konfliktinėse situacijose. Skatinti vaikų bendradarbiavimą.
6- asis žingsnis	Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, palaikyti su jais gerus santykius, domisi skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja. <ul style="list-style-type: none"> • Taikiai diskutuoja, tariasi, derasi su kitais vaikais dėl žaidimų sumanymų ir veiklos. Dalijasi žaislais ir kovoja už kitų teisę žaisti paeiliui. Siekdamas rasti kompromisą, įsitraukia į derybų procesą. Supranta, kad grupė vaikų, norėdama veikti sutartinai, turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Supranta, koks elgesys yra geras ar blogas ir kodėl. Suvokia 	Vaikas leidžia kitiems pažaisti su savo žaislu, kasdien stengiasi atsinešti vis kitą žaislą, kad galėtų sudominti kitus. Vaikai patys tariasi dėl žaidimo veiksmų. Keičiasi žaislais, savitais būdais išreiškia draugystę, sugeba įvertinti tinkamą ar netinkamą elgesį. Įvardija savo draugą.	Sudaryti galimybes vaikams gauti naujų įspūdžių, galinčių praturtinti jų žaidimus. Atkreipti vaikų dėmesį į tinkamus jų poelgius bei santykius su kitais. Paskatinti vaikus aiškintis kas yra blogai ir kas yra gerai. Kartu su vaikais kurti taisykles, susitarimus ir jų laikytis. Pasiūlyti veiklą, kuriose reikėtų ką nors daryti drauge. Kalbėtis apie draugus ir draugystę.

	savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems. • Turi draugą arba kelis nuolatinius žaidimų partnerius. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku.		
--	--	--	--

2.Sveikatos saugojimo kompetencija

2.1. Kasdieniniai gyvenimo įgūdžiai (1 veiklos sritis)			
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios	Vaiko veikla	Ugdymo gairės (metodai, būdai)
1-asis žingsnis	Bando savarankiškai valgyti ir gerti iš puodelio.	Pats laiko šaukštelį, bando juo valgyti.	Tirštą maistą duoti tik šaukšteliu, skystą iš puoduko, kad jaustų skirtumą tarp to, ką valgo ir ką geria. Žaidžiant, mokyti laikyti šaukštelį, puodelį. Žaisti žaidimą “Pamaitinkime lėlytę”.
2-asis žingsnis	Valgo ir geria padedamas arba savarankiškai. • Kartais parodo mimika, ženklais arba pasako, kada nori tuštintis ir šlapintis. Suaugusiojo rengiamas vaikas „jam padeda“. Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį. Paprašytas padeda žaislą į nurodytą vietą.	Žaidimo pagalba susipažįsta su higienos reikmenimis: muilu, rankšluosčiu, nosine... Savais ženklais parodo ar pasako, ko nori. Mėgina rengtis. Nuneša žaislą į jam skirtą vietą.	Skatinti vaiką valgyti savarankiškai. Žaisti žaidimus “Su kuo lėlytė valgo?” ir kt. Grupėje turėti didelę lėlę su drabužių rinkiniu. Žaisti žaidimus imituojant rengimosi veiksmus, rengiant vaiką, pratinti apsirengti ir nusirengti rūbelius tam tikra tvarka. Kurti žaidybines-siužetines situacijas, skatinančias vaiką panaudoti savo įgūdžius.
3-asis žingsnis	Savarankiškai valgo ir geria. Pradedą naudoti stalo įrankius. Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti. • Pats eina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. Suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia, bando praustis, nusišluostyti veidą, rankas. Padeda į vietą vieną kitą daiktą.	Valgo šaukštu, šaukšteliu. Pasako kokius patiekalus mėgsta. Priminus ar pats savarankiškai eina į tualetą. Mėgina apsiauti batukus, apsilvilti, bando sagstyti sagas. Pats plaunasi rankas. Sudėlioja žaislus į jiems skirtas vietas.	Skatinti ragauti ir valgyti įvairų maistą. Siūlyti žaisti žaidimus, mokant naudotis stalo įrankiais. Turėti grupėje indelių, skatinti vaikus su jais žaisti. Mokyti taisyklingai naudotis tualetu. Žaisti žaidimus “Kuo aš apsirengsiu eidamas į lauką “. Naudoti įvairias spalvotas, kvėpiančias vaikiškas higienos priemones.

4-asis žingsnis	Valgo gana tvarkingai. Primenamas po valgio skalauja burną. Pasako, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. Padeda suaugusiajam serviruoti ir po valgio sutvarkyti stalą. Dažniausiai savarankiškai naudojami tualetu ir susitvarko juo pasinaudojęs. Šiek tiek padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Šiek tiek padedamas plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. Gali sutvarkyti dalį žaislų, su kuriais žaidė. Pasako, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrių ir kitų pavojingų daiktų.	Taisyklingai naudojami šaukštu ir šakute. Pavalgęs nusivalo servetėle, padėkoja. Rengiasi savarankiškai: maunasi /nusimauna, aunasi/nusiauna, velkasi/nusivelka, užsideda, nusiima... Savarankiškai naudojami higienos priemonėmis. Sudėlioja žaislus į jiems skirtas vietas.	Žaisti žaidimus, kuriuose formuojasi maitinimo ritmo suvokimas. Prieš valgant, įtraukti vaikus į stalo padengimo veiklą. Sveikatos valandėlių metu susipažįsta su maisto reikšme, sveikos mitybos reikalavimais. Mokyti vaikus taisyklingai plauti ir šluostyti rankas. Primenant eiliškumą, skatinti savarankiškai rengtis, tvarkingai susidėlioti drabužius.
5-asis žingsnis	Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudojami stalo įrankiais. Domisi, koks maistas sveikas ir visavertis. Serviuoja ir tvarko stalą, vadovaujamas suaugusiojo. Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. Žaisdamas, ką nors veikdamas stengiasi saugoti save ir kitus. Priminus stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai.	Gamina, valgo ir kitus vaišina šviežių daržovių, vaisių patiekalais. Praktinės veiklos metu susipažįsta su stalo dengimo reikalavimais. Pasako, kaip reikia apsirengti šiltu ir šaltu oru. Sudeda žaislus, šluosto dulkes, valo stalą.	Kasdieninio maitinimosi metu įgija praktinių gebėjimų teisingai naudotis stalo įrankiais. Skatinti vaikus savarankiškai apsirengti pagal sezoną. Organizuoti viktorinas, projektus, veiklas savitvarkos įgūdžių formavimui.
6-asis žingsnis	Valgo tvarkingai. Pasako, jog maistas reikalingas, kad augtume, būtume sveiki. Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika, vieną kitą – kurio vartojimą reikėtų riboti. Savarankiškai serviuoja ir tvarko stalą. Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Suaugusiųjų padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal orus. Priminus ar savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. Savarankiškai ar priminus laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių.	Taisyklingai naudojami stalo įrankiais (ir peiliu). Jaučia, kada sušyla, kada sušąla ir orientuojasi kaip reikia apsirengti.	Žaidžiant pratinti vaikus atskirti naudingą ir bevertį maistą, klausytis skaitomų knygelių, vaidinti, žaisti loto, žiūrėti filmukus apie žmogui naudingus produktus. Žaidžiant, rūšiuoti “maisto produktus” į naudingus ir vengtinus. Dalyvauti saugaus elgesio, sveikatos saugojimo programose, projektinėje veikloje, išvykose. Aptarti, diskutuoti “Minčių lietuje”. Skatinti vaikus taisyklingai sėdėti.

	Stebint suaugusiajam saugiai naudojasi veiklai skirtais aštriais įrankiais. Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavojui, pasiklydus. Priminus stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai.		
--	---	--	--

2.2. Fizinis aktyvumas (2 veiklos sritis)

Žingsniai	Gebėjimai ir žinios	Vaiko veikla	Ugdymo gairės (metodai, būdai)
1-asis žingsnis	Sėdi, šliaužia, ropoja pirmyn ir atgal, įkalnėn ir nuokalnėn, laiptais aukštyn, ko nors įsitvėręs atsistoja, stovi laikydamasis ar savarankiškai, žingsniuojama laikydamasis, vedamas arba savarankiškai, išlaiko pusiausvyrą. Tikslingai siekia daikto, rankos judėjimą seka akimis, pačiumpa ir laiko daiktą saujoje, paglosto žaislą jo nečiupdamas, kiša jį į burną, purto, mojuoja, stuksena, gniaužo, dviem pirštais nykščiu ir smiliumi – suima smulkų daiktą, perima daiktus iš vienos rankos į kitą.	Ropoja, vaikšto laikydamasis įvairiu atstumu sustatytų baldų. Siekia ir ima žaislus, perima juos iš vienos rankos į kitą.	Vaiko regėjimo lauke padėti žaislų ir skatinti ropoti iki jų. Svarbu nepalikti vaiko vieno. Siūlyti dėlioti žaislą iš vienos rankos į kitą. Lengvais sukamaisiais judesiais masažuoti vaiko delniukus. Žaisti su įvairaus dydžio kamuoliukais, balionais.
2-asis žingsnis	Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, šoną ir atgal, eina stumdamas ar tempdamas daiktą, bėga tiesiomis kojomis, atsisėdęs ant riedančio žaislo stumiasi kojomis, pralenda per kliūtis keturpėsčia, padedamas lipa laiptais aukštyn pristatomuoju žingsniu, spiria kamuolį išlaikydamas pusiausvyrą. Pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, mosteli plaštaka, paima daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais, išmeta daiktus iš rankos atleisdamas pirštus, ploja rankomis. Rideną, meta, gauda kamuolį.	Vaikšto pasiėmęs žaislą, eidamas sustoja, vėl pradeda eiti ir keičia ėjimo kryptį. Žaidžia, su judėjimą skatinančiais žaislais. Užlipa kelių pakopų laipteliais. Užlipa ir nulipa nuo kėdės. Sudeda 4–6 kaladėles viena ant kitos, varto knygelę po vieną puslapį. Atsuka ir užsuka dangtelius.	Siūlyti žaidimus, lavinančius ir įtvirtinančius vaiko judėjimą. Sudaryti galimybę stumdyti žaislinį vežimėlį, ridenti kamuolį, joti ant linguojančių žaislų. Turėti grupėje žaislų, kuriuos galima stumdyti, sėdėti ar jais važinėti. Siūlyti žaisti su įvairių dydžių ir spalvų kaladėlėmis, atsukamų ir užsukamų žaislų.
3-asis žingsnis	Pastovi ant vienos kojos (3–4 s). Tikslingai, skirtingu ritmu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia linija (25–30 cm.) Bėga	Vaikšto per kliūtis, imituoja įvairių gyvūnų judesius, šokinėja abiem kojom, ant	Sudaryti sąlygas vaikščioti tarp padėtų daiktų. Organizuoti siužetinius žaidimus, kurie skatintų vaiką peržengti kliūtis.

	<p>keisdamas kryptį, greitį. Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu laikydamasis suaugusiojo rankos ar turėklų. Atsispirdamas abiem kojomis pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio, peršoka liniją, spiria kamuolį. Geriau derina akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius, todėl tiksliau konstruoja, veria ant virvutės sagas, ridena, mēto, gaudo, spiria kamuolį.</p>	<p>vienos po to ant kitos. Taiko į taikinį, atsuka ir užsuka įvairaus dydžio dangtelius, sudeda daiktus vieną ant kito, ant siūlo suveria sagas. Gaudo suaugusiojo metamą kamuolį.</p>	<p>Sudaryti sąlygas vaikams laiptuoti kopėtėlėmis, kartu su vaikais imituoti šoliuojančius gyvūnus. Sudaryti galimybes ridenti, gaudyti, mētyti, spardyti kamuolius. Siūlyti žaidimus ir žaislus, kuriuose atliekami sukamieji plaštakos judesiai.</p>
<p>4-asis žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. • Eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, gimnastikos suoleliu, lipa laiptais aukštyn – žemyn nesilaikant už turėklų, šokinėja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaukštinimo. Mina ir vairuoja triratuką. Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais (ima, atgnybia, suspaudžia dviem pirštais, kočioja tarp delnų) bei ranka (mojuoja, plasnoja). • Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. Judesius tiksliau atlieka kaire arba dešine ranka, koja. 	<p>Žaisdamas juda įvairiais būdais, suglaustomis kojomis šoka į apskritimo vidų, į išorę, po to šokinėja viena koja. Atlieka įvairius judesius smulkiajai motorikai: piešia, lipdo, kerpa, klijuoja, dėlioja daiktus vieną ant kito, glamžo popierių, išvarsto batų raištelius ir iš naujo suveria, atsega ir užsega sagas.</p>	<p>Siūlyti įvairių žaidybinių situacijų, skatinančių judėti imituojant gyvūnų judesius. Sudaryti sąlygas važinėti triratukais, paspirtukais. Parūpinti pagaliukų kaišiojimui. Sudaryti sąlygas minkyti tešlą, lipdyti iš modelino, plastilino, leisti kirpti nesudėtingas formas ir priklijuoti jas ant popieriaus. Žaisti su vaikais pirštukų žaidimus. Sudaryti sąlygas žaisti “vonelėse” su pupomis, kruopomis.</p>
<p>5-asis žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Eina pristatydamas pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius, atlikdamas judesius rankomis, judėdamas vingiais. Greitas, vikrus, bėgioja vingiais, greitėdamas ir lėtėdamas, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų. Šokinėja abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn, ant vienos kojos, šokinėja per virvutę, peršoka žemas kliūtis, pašoka siekdamas daikto. Laipioja lauko įrengimais. Spiria kamuolį iš įvairių 	<p>Laipioja, užsoka ant paaukštinimo ir nušoka, laipioja kopėtėlėmis, bokšteliais. Meta kamuolį į taikinį, mēto vienas kitam ir gaudo, meta į žemę ir pagauna. Piešia ir rašo pieštuku, veria ant virvelės smulkius daiktus, apsirengia ir nusirengia.</p>	<p>Organizuoti veiklą, kad tektų atlikti ritminius judesius, bėgimo estafetes, įvairių šuolių žaidimus, žaisti žaidimus su išsisukinėjimais. Siūlyti šokinėti per šokdynę, lanką. Pasiūlyti piešti įvairių linijų, pieštuku apvesti daiktus, parinkti įvairių priemonių : verti, užsegti, atsegti, maustyti, po truputį duoti sudėtingesnes užduotis.</p>

	padėčių, į taikinį. Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka (veria ant virvelės smulkius daiktus, sega sagas). Meta kamuolį iš įvairių padėčių, į taikinį, tiksliau gauda, mušinėja. Įsisupa ir supasi sūpynėmis.		
6-asis žingsnis	Eina ratu, poroje, prasilenkdamas, gyvatėle, žaidžia komandinius žaidimus atbulomis, šonu. Išvermingas, bėga ilgesnius atstumus. Bėga pristatomu ar pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kelius, bėga suoleliu, įkalnėn, nuokalnėn. Šokinėja ant vienos kojos judėdamas pirmyn, šoka į tolį, į aukštį. Važiuoja dviračiu. Rankos ir pirštų judesius atlieka vikriau, greičiau, tiksliau, kruopščiau. Tiksliau valdo pieštuką bei žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Su kamuoliu atlieka sporto žaidimų elementus, žaidžia komandomis, derindami veiksmus.	Juda greta kito vaiko poroje, ratu, rikiuotėje, sutartinai su kitais vaikais, žaidžia komandinius žaidimus. Važiuoja dviračiu plačiu ir siauru takeliu, ratu. Kerpa įvairias formas žirkklėmis.	Organizuoti įvairias estafetes, kurių metu vaikai galėtų judėti poroje, ratu. Parūpinti priemonių tinkančių konkreitiems sportiniams žaidimams. Organizuoti sportinius žaidimus, kad vaikai galėtų varžytis tarpusavyje. Pasiūlyti įvairios veiklos smulkiajai motorikai lavinti: “siūti, siuvinėti”, modeliuoti lėlėms drabužėlius.

2.3. Savireguliacija ir savikontrolė. (4 veiklos sritis) žiūrėti 1.2.

3. Komunikavimo kompetencija.

3.1. Savireguliacija ir savikontrolė. (4 veiklos sritis) žiūrėti 1.2.

3.2. Sakytinė kalba (8 veiklos sritis)			
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios	Vaiko veikla	Ugdymo gairės (metodai, būdai)
1-asis žingsnis	Klausymas Įdėmiai klausosi suaugusiojo. Skiria griežtą ir malonų kalbinančio suaugusiojo toną. Supranta elementarius	Judesiais parodo, kad suvokia tai, ką girdi. Pašaukus vardu, atsisuka.	Tiesiog kalbėti su vaiku. Laikas nuo laiko grupės aplinką papildyti naujais daiktais, žaislais, juos vaikui nuolat įvardijant. Skatinti vaiką tarti jo

	<p>kalbinančiojo klausimus ir prašymus. Atpažįsta artimiausios aplinkos garsus. Džiaugiasi įvairiais garsais ir ritmais. Supranta savo ir artimųjų vardus, artimiausios aplinkos daiktų ir reiškinių pavadinimus. Supranta veiksmų pavadinimus, geba veiksmams atsakyti į klausimus.</p> <p>Kalbėjimas Komunikavimui vartoja įvairius garsus ir judesius: daug čiauška, kartoja, mėgdžioja jam tariamus garsus ir skiemenis. Vartoja kelis trumpus žodelius objektams, veiksmams įvardyti, norams išsakyti, palydi juos judesiu.</p>	<p>Pavadinus daiktą ar reiškinį, jų ieško. Čiauška, taria atskirus garsus, garsų junginius, savo kalba kartoja paprastus jam sakomus žodžius.</p>	<p>čiauškėjimo garsus, garsų junginius. Skatinti vaiką mėgdžioti trumpus žodelius. Kalbėti su vaiku taisyklingai tariant garsus ir žodžius, kad susidarytų ryšys tarp daikto ir žodžio, veiksmo, judesio ir žodžio.</p>
2- asis žingsnis	<p>Klausymas Klausosi ir kalba, mimika, gestais reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą. Supranta vaikų ir suaugusiųjų kalbą apie artimiausios aplinkos objektus, reiškinius, santykius, nesudėtingus trumpus tekstus: žaidimus, eilėraštkus, pasakas, pasakojimus, su dienvakarė susijusius paaiškinimus, prašymus, paprastus klausimus. Supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. Išklauso ir supranta du vienas po kito išsakomus prašymus, kvietimus.</p> <p>Kalbėjimas Noriai dalyvauja pokalbiuose. Mėgdžiojimu, žodelių pakartojimais, veiksmams, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. Dviejų trijų žodžių sakiniais kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori. Suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius.</p>	<p>Mimika, gestais, trumpais žodeliais atsako į suaugusiųjų klausimus, prašymus. Kūno judesiais, garsais, trumpais žodeliais atliepia jam skaitomą trumpą tekstą. Teigiamai arba neigiamai reaguoja į prašymus arba siūlymus, atkartoja atskirus žodelius. Savo kalba kartoja išgirstus trumpus eilėraštkus.</p>	<p>Nuolat kalbėti apie artimiausios aplinkos daiktus, reiškinius, santykius, tą patį dalyką nusakyti kuo įvairesniais žodžiais. Taisyklingai vadinti suaugusiuosius, įvardyti kūno dalis, aplinkoje esančius daiktus ar žaislus. Skatinti vaiko klausinėjimą. Kasdien raiškiai deklamuoti, pasakoti trumpus tekstus. Palaikyti vaiko norą tarti, kartoti žodžius. Paskatinti vaiką kalbėti, jam padėti pasakyti žodžius. Žaisti su vaiku žaidimus, kurių metu vaikui reikėtų šokinėti, pliaukšėti delnais, šokti.</p>
3- asis žingsnis	<p>Klausymas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių, naujų žodžių. • Išklauso, supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui 	<p>Mėgsta klausytis jau žinomų kūrinėlių, suklūsta išgirdęs jau girdėtą pasakojimą, aiškinasi</p>	<p>Kalbėti su vaiku, kalbą įvairinant naujais žodžiais, nusakančiais artimiausią aplinką. Mokyti suprasti suaugusiojo prašymus. Skatinti vaiką nuolat pasakoti apie save, savo norus,</p>

	<p>kitą sekančius prašymus, siūlymus, patarimus.</p> <p>Kalbėjimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3–4 žodžių sakiniais kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus. Pradeda mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. Sako „ačiū“, „prašau“. • Kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, kalba apie juos. Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus. • Kalba kelių žodžių sakiniais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį. • Kartu su suaugusiuoju deklamuoja eilėraštukus, užbaigia žinomas pasakas, eilėraščius. 	<p>nesuprastą žodį. Kalba kelių žodžių sakiniais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį. Kartu su suaugusiuoju deklamuoja eilėraštukus, užbaigia žinomas pasakas, eilėraščius.</p>	<p>rūpesčius, šeimos narius. Įvairiose bendravimo situacijose nuolat klausinėti vaiko apie jį patį. Skatinti kalbėjimą, pateikiant taisyklingo kalbėjimo modelius. Deklamuoti eilėraštukus, užbaigti žinomų pasakų, eilėraščių frazes. Skatinti pasakoti apie tai, ką matė ir girdėjo, kartoti girdėtus eilėraštukus, dainuoti daineles, žaisti žaidimus.</p>
4-asis žingsnis	<p>Klausymas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų kūrinių literatūrine kalba, tarmiškai. • Pradeda išklaudyti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. <p>Kalbėjimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, kartais laikydamasis elementarių kalbinio etiketo normų. Kalba, pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė. Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius. • Kalba, pasakoja apie tai, ką mato ir matė, girdi ir girdėjo, ką sužinojo, suprato, vartodamas elementarius terminus, girdėtus naujus žodžius. Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. Taisyklingai taria 	<p>Domisi aplinkinių pokalbiais, pasakojimais. Išklauso ir reaguoja į kalbą, pasakoja ką girdėjęs. Deklamuoja savo kūrybos eilėraštukus.</p>	<p>Skaityti tekstus ne tik literatūrine kalba, bet ir tarmiškai. Skatinti vaiką įvairiose gyvenimo situacijose gyvai kalbėtis su draugais. Bendraujant su suaugusiais vartoti elementarius mandagumo žodžius. Kalbėti taisyklingų konstrukcijų sakiniais, taisyklingai tariant gimtosios kalbos garsus. Džiaugtis kiekvieno vaiko žodinės kūrybos bandymu, neprieštarauti, nesišaiptyti iš jo.</p>

	<p>daugumą gimtosios kalbos žodžių garsų. Padedant atpažįsta žodyje kelis atskirus garsus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deklamuoja trumpus eilėraščius, atkartoja trumpas pasakas ar apsakymus, pridėdamas savo žodžių, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika. 		
5-asis žingsnis	<p>Klausymas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi įvairaus turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių) apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius, klausosi gyvai, įrašų. • Supranta sudėtingesnio turinio tekstus. Supranta, kad į jį kreipiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba. <p>Kalbėjimas</p> <p>Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. Kalbėdamas žiūri į akis. Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai siedamas su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniais. Vartoja įvairią techniką, transporto priemones bei prietaisus įvardijančius žodžius. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį. Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. Vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius,rieveksmiais, prielinksnius ir kt.). Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose. Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraštkus, inscenizuoja. Deklamuoja skaitomų pasakų eiliuotus intarpus.</p>	<p>Supranta, kad skirtingo turinio tekstai suteikia specifinę informaciją, kad juos galima skaityti, galima klausyti įrašų. Pasakoja apie tai, kas buvo. Įvardija savo vardo bei kito žodžio pirmus garsus. Kuria eilėraštkus.</p>	<p>Sudaryti galimybę susipažinti su įvairių žanrų tekstais. Padėti pajusti tekstų stilistinę įvairovę. Palaikyti kiekvieno vaiko kalbėjimą, rodant susidomėjimą tuo, ką jis kalba. Skatinti vaiką kalbėti apie savo norus, išgyventus įspūdžius, vidinį pasaulį. Skatinti vaiką kalbėti apie nutikimą, patirtį, prisimenant kuo daugiau įvykių, aplinkybių. Kalbant su vaiku, vartoti įvairias kalbos dalis. Skatinti išgirsti pirmą ir paskutinį garsą trumpuose žodžiuose. Su atpažintu garsu sugalvoti naujų žodžių. Žaisti klausimų-atsakymų rimavimo reikalaujančius žaidimus.</p>

<p>6- asis žingsnis</p>	<p>Klausymas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinių, pajuokavimų bendrine kalba ir tarme. • Supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą. Supranta pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus, perkeltinę žodžių prasmę. Supranta artimiausioje aplinkoje vartojamus kitos kalbos žodžius. <p>Kalbėjimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kalba natūraliai, atsižvelgdamas į bendravimo situaciją, išsakydamas savo patirtį, norus, svajones, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.), technologinius terminus (mikrofonas, pelė, klaviatūra ir kt.). Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju. Garsiai svarsto savo planuojamos veiklos eigą, praneša apie tai draugui, grupei draugų, visai grupei. Klausinėja apie tai, kas išgirsta, matyta, sugalvota, pajausta. Pasakoja, kalba apie aplinką, gamtos reiškinius, techniką, įvardydamas įvairias detales, savybes, būsenas, vartodamas naujai išgirstus sudėtingesnės sandaros žodžius. Kalba taisyklingais sudėtingais sakiniais, vartoja pagrindines kalbos dalis. Išgirsta žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtingą reikšmę. Išgirsta pirmą, paskutinį ir žodžio viduryje esančius garsus. Skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių. • Komentuoja meno kūrinius, atpasakoja pasakas, padavimus, apsakymus, matytus ir girdėtus per įvairias skaitmenines laikmenas (TV, DVD, CD). Kuria ir pasakoja įvairius tekstus, mįsles, 	<p>Mėgdžioja įrašytos pasakos personažų kalbėjimą, rodo įvairias grimasas. Komentuoja matomus paveikslus. Kuria pasakas</p>	<p>Ugdymo veikloje klausytis įvairios stilištos tekstų. Padėti vaikui suvokti pasakojimo turinį, išskirti ir aptarti pasakojimo eigą. Sudaryti kuo daugiau įvairesnių bendravimo situacijų. Pasakoti vaikams apie jiems nepažįstamą patirtį, skatinti juos kurti pasakojimus, fantastinius nuotykius, personažus, vartojant išgalvotus žodžius. Žaisti įvairius garsų keitimo žodžiuose žaidimus. Dainuoti ritmines daineles, ieškoti aplinkoje daiktų, kurių pavadinimai prasideda arba baigiasi nurodytu garsu. Išmėginti kalbinės raiškos priemones, kuriant dialogus, inscenizuojant, vaidinant. Inicijuoti įvairius žodžių žaidimus, pasakojimo būdus: spontaniškus, atkuriamuosius, kūrybinius, fantastinius.</p>
--------------------------------	--	---	---

	humoristines istorijas, deklamuoja savo sukurtus kūrinėlius, žaidžia prasmingais ir beprasmingais žodžiais, bando juokauti, kalba „ateivių“ kalbomis, „užsienio“ kalbomis. Keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonacijas ir kt.		
--	---	--	--

3.3. Rašytinė kalba (9 veiklos sritis)			
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios	Vaiko veikla	Ugdymo gairės (metodai, būdai)
1-asis žingsnis	<p>Skaitymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Vartinėja, žiūrinėja paveikslėlių knygeles, žiūrinėja paveikslėlius. Palankiai reaguoja į knygelių skaitymą (vartymą) kartu su suaugusiaisiais. <p>Rašymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Stebi rašančiuosius, domisi įvairiomis rašymo priemonėmis, brauko jomis įvairias linijas. 	Manipuliuoja su įvairaus formato, įvairios medžiagos, žaislinėmis paveikslėlių knygelėmis, rodo teigiamas emocijas. Domisi įvairias rašikliais kaip ir kitais jam naujais daiktais.	Sukurti aplinką, kurioje būtų knygelių, kad vaikai galėtų pačiais įvairiausiais būdais pažinti knygutes: vartyti, čiupinėti, plėšyti, kramtyti, žaisti. Kalbėti vaikui apie tai, kas pavaizduota kiekviename puslapyje. Sudaryti situacijas, kuriose mažylis galėtų matyti kaip rašote.
2-asis žingsnis	<p>Skaitymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius, piršteliu juos rodo. Pradeda atpažinti jo mėgstamas knygeles, nori, kad jas jam paskaitytų. Kartais knygelę laiko taisyklingai. Reaguoja į skaitomą tekstą. Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius. <p>Rašymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape. 	Varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius, liečia pirštais, savaip juos įvardija. Pamatęs aplinkoje parašytas raides, nupieštus simbolius, klausinėja: „Kas čia?“ Vaikas spontaniškai brauko popieriaus lape.	Rodyti vaikams knygelių paveikslėlius, kalbėti apie juos. Skaitomų kūrinėlių tekstą sieti su jo gyvenimu. Parūpinti vaiko rašinėjimams popieriaus ir jo amžiui tinkančių įvairių rašiklių.
3-asis žingsnis	<p>Skaitymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais 	Reikalauja, kad ta pati knygelė būtų skaitoma po kelis kartus, nekeičiant teksto. Skiria grupėje esančius simbolinius ženklus: įvairias žaidimų	Skaityti vaikams kelis kartus per dieną parinktus trumpus tekstukus, kuriuose kartojasi tie patys žodžiai. Skatinti vaiką pavadinti kiekvieną paveikslėlį. Kalbėti su vaiku apie iliustraciją, kad jis susietų

	<p>daiktais, juos pavadina. Pradedą pažinti aplinkoje esančius simbolius.</p> <p>Rašymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Įvairiomis rašymo priemonėmis kraigloja vertikalias ir horizontalias linijas. 	<p>erdves, patalpas žyminčius ženklus ir kt. Vaikas piešia keverzones lape.</p>	<p>vaizdą su konkrečiu daiktu. Nuolat atkreipti dėmesį į artimoje aplinkoje esančius simbolius, aiškinti jų reikšmę. Pozityviai vertinti vaiko keverzones.</p>
--	---	---	--

4-asis žingsnis	<p>Skaitymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Domisi skaitymu. Vaizduoja, kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta. Skaito knygelių paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais manipuliuoti įvairioje veikloje. <p>Rašymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis, bet ir galimybe rašyti (planšetiniu kompiuteriu ir kt.) Kevertzonėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės. Raidėmis ir simboliais (grafiniais vaizdais) pradeda manipuliuoti įvairioje veikloje. 	<p>Vaikas "skaity" knygeles pagal paveikslėlius, vertina veikėjus ir jų poelgius (pvz. "grybus renka negeri vaikučiai, oi nu nu"). Vaiko kraigalionėse matomos raidės: "o", "i" ir "a" elementai. Paveikslėlyje "įrašo" savo vardą.</p>	<p>Žiūrint paveikslėlius skatinti papasakoti, kas ką daro, ką kalba ir pan. Turtinti vaiko aplinką įvairiais rašikliais, sudaryti galimybę pažinti kompiuterį. Skatinti kevertzonėmis užrašyti savo vardą, pavardę, norus. Ieškoti aplinkoje žodžių, kuriuose yra vaiko vardo raidės.</p>
5-asis žingsnis	<p>Skaitymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimą ir specifinę grafinę raišką. Supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę. Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms. Įvardija specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus. <p>Rašymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.). Kopijuoja raides, paprastus žodžius. „Iliustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus, iliustracijose parašydamas nukopijuotas raides, žodžius. Kuria ir gamina rankų darbo knygeles su elementariais 	<p>Vaikai, panaudodami įvairias priemonės sudėlioja raides. Kuria knygeles ir sugalvoja pavadinimus. Iliustruoja pasakas, kuria reklamas.</p>	<p>Grupėje kurti kuo įvairesnę raidžių aplinką. Nuolat kreipti vaiko dėmesį į aplinkoje esančius užrašus, simbolius, reklaminius užrašus. Skatinti vaiką pavadinti savo sukurtas knygeles, nupieštus piešinius, atliktus darbelius. Skatinti vaikus kurti rankų darbų knygeles su paslaptinomis durelėmis, langeliais, uždengtais paveikslėliais ir kt. Praturtinti vaiko aplinką skirtingo turinio spaudiniais, skatinti savarankiškai kurti reklamas, skelbimus, sveikinimus, kvietimus ir t. t. Skatinti vaiką įvairioje veikloje kopijuoti įvairias raides, žodžius. Skatinti vaiką rašyti savo vardą įvairiais rašikliais, kompiuteriu.</p>

	nukopijuotais sakiniais, žodžiais, raidėmis. Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus. Bando rašyti raides, pradėdamas savo vardo raidėmis. (Planšetiniame kompiuteryje rašo savo vardą, trumpus žodelius.)		
6- asis žingsnis	<p>Skaitymas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Domisi knygomis, įvairiais rašytiniais tekstais, supranta nesudėtingą jų siužetą, klausinėja. Pradeda suprasti ryšį tarp knygos teksto, iliustracijų ir asmeninės patirties. Žino keliolika abėcėlės raidžių. Supranta, kad garsas siejamas su raide, o raidės sudaro žodį. Pradeda skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Pažįsta parašytą žodį, kaip atskirų raidžių junginį. • Gali perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse, pavyzdžiui, parduotuvių, kirpyklų, kavinių pavadinimus. <p>Rašymas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius. Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją. Planšetiniu kompiuteriu rašo raides, žodžius. Supranta rašymo tikslus. 	Vaikas, eidamas gatve, skaito gatvės pavadinimą. Užsirašo savo vardą. Kopijuoja savo daiktų pavadinimus. Užrašo savo piešinėlio pavadinimą. Piešia išpėjamuosius ženklus. Kompiuteriu rašo raides.	Grupės knygų kampelį nuolat papildyti įvairių žanrų knygomis, rašytiniais tekstais. Kartu su vaiku kasdien skaityti knygas. Skatinti vaiką atpažinti artimiausioje aplinkoje esančius simbolinius ženklus, skaitinėti įvairias trumpas iškasas. Skatinti vaiką kopijuoti reikiamus žodžius, raides, simbolius. Įvairiais simboliais perteikti informaciją apie save, kitus, aplinką. Pasiūlyti vaikams atskiras raides, žodžius, simbolius ar šiaip įdomią informaciją perrašyti ar savarankiškai užrašyti kompiuteriu

3.4. Meninė raiška (12 veiklos sritis)			
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios	Vaiko veikla	Ugdymo gairės (metodai, būdai)
1-asis žingsnis	<p>Muzika, šokis</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reaguoja į muzikos garsus, melodijas, balso intonacijas, judesius, išraiškingą mimiką, suklysdamas, sutelkdamas žvilgsnį, nutildamas, nustodamas arba pradėdamas judėti, krykštaudamas, žaisdamas balso 	Girdėdamas garsus, muziką, teigiamai reaguoja, imituoja girdimus garsus, judina rankas, kojas. Bando eksperimentuoti muzikos garsais (barškina	Dainuoti trumpas, vaiko pasauliui artimas dainas, lopšines vaikui ir su vaiku. Linksminti vaiką specialiai šiems tikslams žaidimais ir liaudies dainelėmis. Išraiškingai ir džiugiai bendrauti su vaiku,

	<p>intonacijomis, garsais.</p> <p>Žaidinimai, vaidyba</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kalbinamas, žaidinamas reiškia emocijas, norus įvairiomis balso intonacijomis, veido mimika, lingavimu, plojimu, mojuodamas žaislu, daiktu. <p>Vizualinė raiška</p> <ul style="list-style-type: none"> • Storu pieštuku, teptuku, kreidele baksnoja, brauko, tepinėja palikdamas pėdsakus (taškus, įvairių kryptų linijų brėžius, dėmes). Domisi ir džiaugiasi dailės priemonėmis, jas liečia, apžiūrinėja, varto. 	<p>barškučių). Kalbinamas reiškia emocijas, norus įvairiomis balso intonacijomis. Storu pieštuku, teptuku, kreidele baksnoja, brauko, tepinėja, spaudinėja, palikdamas pėdsakus (taškus ir t. t.). Domisi ir džiaugiasi dailės priemonėmis.</p>	<p>siekiant jam sukelti emocijas. Vaikui pradėjus kaip nors intonuoti, veikti, bandyti jam pritarti, veikti kartu. Sudaryti sąlygas vaikams pamatyti suaugusiojo piešimą, lipdymą, kad vaikas pats panorėtų išbandyti vienokius ar kitokius veiksmus. Pasiūlyti vaikui saugių, geros kokybės, minkštų, ryškių dailės priemonių.</p>
2-asis žingsnis	<p>Muzika, šokis</p> <ul style="list-style-type: none"> • Įdėmiai klausosi muzikos ir aplinkos garsų, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, rankų ir kojų judesiais, mėgdžioja žaidinimų judesius, suaugusiųjų balso intonacijas, muzikos garsus, dviejų–trijų garsų melodijas ar daineles. Skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena koku nors daiktu. <p>Žaidinimai, vaidyba</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaidžiant sūpavimo, kykavimo, jodinimo, kutenimo, pirštukų žaidimus bei žaidinimus mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus. Įvairius jausmus, norus rodo judesiais ir veiksmais (pamojuoja, apkabina). <p>Vizualinė raiška</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spontaniškai keverzoja rankų judesių piešinius, juos apžiūrinėja. Džiaugiasi (šūkčioja, krykštauja, mojuoja rankomis) dailės priemonės (tirštų dažų, minkštos tešlos) paliekamu pėdsaku ir patiriamais jutimais, siekia pakartoti ir pratęsti įdomią patirtį. • Tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones intuityviai atranda skirtingus veikimo būdus (brauko pirštais, varvina dažus, maigo tešlą). 	<p>Reaguoja į muziką bei aplinkos garsus, kartoja, mėgdžioja suaugusiųjų padainuotas nesudėtingas dainas. Spontaniškai atlieka natūralius judesius (ploja, trepsi). Balsu imituoja aplinkos garsus. Įvardija savo piešinius-keverzones ir eksperimentuoja su dailės priemonėmis.</p>	<p>Sudaryti muzikinę aplinką, kurioje vaikas galėtų išgirsti įvairius jį supančios aplinkos garsus. Dainuoti su vaiku trumpas nesudėtingas daineles. Sudaryti galimybes žaisti, tepinėti dažais, pašelioti, dėti spaudus kempinėle ant įvairaus dydžio, ilgio, formos ar spalvos popieriaus, daiktų.</p>

<p>3- asis žingsnis</p>	<p>Muzika. Emocingai atliepia klausomus kūrinčius (vaikiškas dainas, instrumentinius kūrinčius) – šypsosi, džiaugiasi, ploja, trepsi, sėdėdamas sūpuoja kojas ar pan. Vienas ir kartu su kitais dainuoja 2–4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais. Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais (žingsniuoja, bėga, apsisuka). Apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu. Kuria, dainuoja vieno aukščio tonu savitus žodžius, ritmuoja vaikiškais instrumentais ir daiktais.</p> <p>Šokis. Mėgdžioja žaidimų, gyvūnų, augalų judesius. Šoka spontaniškai kurdamas dviejų–trijų natūralių judesių (eina, pritupia, pasisuka ir kt.) seką.</p> <p>Žaidimai, vaidyba. Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius. Įvairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro. Mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus. Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmais vaizduoja siužeto elementus, reiškia savaimė kilusias emocijas.</p> <p>Vizualinė raiška. Spontaniškai reiškia emocijas, įspūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis. Piešia įvairias linijas, jas jungia į formas vis labiau koordinuodamas rankų judesius. Bando ką nors pavaizduoti (mama, mašiną). Savo abstrakcijose įžvelgia daiktus ar įvykius. Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėja įvairius veikimo jomis būdus. Piešdamas, spauduodamas, tapydamas, lipdydamas, konstruodamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu.</p>	<p>Klausosi vaikiškų dainelių, trumpų muzikinių kūrinėlių, ploja, trepsi, šypsosi. Dainuoja trumpas, nesudėtingas dainas ir kartu su suaugusiuoju jas imituoja rankų ir kūno judesiais. Žaidžia muzikinius žaidimus, eina ratelius, tekstą imituoja rankų, kojų judesiais. Domisi muzikos instrumentais, pritaria suaugusiojo grojimui vaikiškais muzikos instrumentais. Imituoja judesiais gyvūnus. Šiuos judesius sujungia į seką. Žaisdamas vaizduoja suaugusiųjų veiksmus. Muzikiniuose rateliuose savaip vaizduoja judesius. Tapo, tepa įvairių spalvų žodžius ir komentuoja, ką nupiešė. Bando lipdyti, įvardina savo lipdinius.</p>	<p>Klausytis su vaikais dainelių apie paukščius, žvėris, trumpų muzikos kūrinėlių. Dainuoti įvairaus turinio dainas, imituoju jų tekstą judesiais. Žaisti muzikinius žaidimus: eiti ratelius, skatinti judėti pagal muziką, einant, bėgant, apsisukant. Aprūpinti vaikus nesudėtingais muzikos instrumentais. Tyrinėti instrumentų ir daiktų garsines galimybes. Sudaryti sąlygas ir skatinti vaikus kurti, dainuoti apie tai, ką jie veikia, žaidžia, mato, girdi. Parūpinti įvairių žaislų, leisti jais naudotis. Gėrėtis vaikų žaidimu, skatinti vaikus pasakoti, ką jie daro, ką mato, kas atsitinka. Skatinti vaikus įsijausti į veikėjus, siužetą. Skatinti pasakoti apie savo piešinį, lipdinį. Svarbu, kad darbelis būtų matomas, juo pasidžiaugta. Pasiūlyti eksperimentuoti įvairesnėmis priemonėmis ir medžiagomis. Kalbėti apie tai, ką vaikas daro, skatinti išbandyti įvairius būdus.</p>
<p>4-asis žingsnis</p>	<p>Muzika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausydamasis ir tyrinėdamas gamtos garsus, trampus 	<p>Klausosi muzikos ir gamtos garsų, dainuoja lietuvių liaudies</p>	<p>Klausytis su vaikais muzikos kūrinčių, gamtos garsų ir juos tyrinėti, pasikalbėti,</p>

<p>vokalinius ir instrumentinius kūrinus, judesiais emociškai atliepia jų nuotaiką, tempą bei keliais žodžiais juos apibūdina.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kartu su kitais dainuoja trumpas, aiškus ritmo, siauro diapazono, laipsniškos melodinės slinkties autorines ir liaudies dainas. Dainavimą palydi ritmiškais judesiais. Tyrinėja savo balso galimybes (dainuoja garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau). • Žaidžia įvairių tautų muzikinius žaidimus, atlikdamas kelis nesudėtingus judesius: eina, bėga rateliu, trepsi, ploja, mojuoja, sukasi po vieną ir už parankių. Tyrinėja garso išgavimo būdus kūno, gamtos, įvairiais muzikos instrumentais, jais ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui. • Improvizuoja skanduodamas, plodamas, trepsėdamas, stuksendamas, spontaniškai kuria ritminius, melodinius motyvus savo vardui, žodžiams. <p>Šokis</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, šoka trijų–keturių natūralių judesių (bėga, sukasi, ritasi ir kt.) šokius. • Šoka spontaniškai kurdamas trijų–keturių natūralių judesių seką. <p>Žaidimai, vaidyba</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja. Žaisdamas atsipalaiduoja. Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia kelis veikėjų vaizduojančius judesius, veiksmus, spontaniškai reiškia emocijas. <p>Vizualinė raiška</p> <ul style="list-style-type: none"> • Patirtį išreiškia įvairiomis linijomis, jų deriniais, 	<p>ir autorines dainas bei imituoja jas judesiais, eina ratelius, žaidžia muzikinius žaidimus, atlikdami imitacinius judesius pagal žaidimo turinį. Ritmiškai pritaria grojimui barškučiais, lazdelėmis ir t. t. Klausosi muzikinių instrumentų skambėjimo.</p> <p>Žaidžia vaizduojamuosius, šokamuosius žaidimus. Žaidžia kūrybinius žaidimus, žaisdamas pasakoja. Muzikiniuose rateliuose savaip parodo matytus judesius, sukuria naujų. Naudojasi įvairiomis meninės raiškos priemonėmis, piešia flomasteriais, ant smėlio, sniege, štrichuoja, pasakoja, ką primena sukurtas darbelis.</p>	<p>aptarti pasakoti.</p> <p>Dainuoti su vaikais trumpas, aiškus ritmo liaudies bei originalios kūrybos dainas, jas imituoti judesiais.</p> <p>Sudaryti galimybę žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelius, atliekant nesudėtingus judesius.</p> <p>Pasirūpinti, kad grupėje netruktų įvairių vaikiškų muzikos instrumentų, groti bei jų garsams tyrinėti. Kartu su vaikais pasigaminti namų darbo muzikos instrumentų. Skatinti vaikus improvizuoti, kurti balsu ir judesiais melodinius motyvus savo vardui, žodžiams. Skatinti naudoti natūralius su jokio šokio žanru nesusijusius judesius. Parūpinti žaidimams tikrų daiktų, leisti jais žaisti.</p> <p>Turtinti vaiko patirtį, gausinti įspūdžių ir emocijų, padėti realizuoti idėjas ir sumanymus. Skatinti žaismingai eksperimentuoti linijomis, spalvomis, formomis.</p>
---	--	---

	<p>dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos įvardija. Kuria spontaniškai, kartais pagal išankstinį sumanymą, kuris darbo eigoje dažnai kinta, „pasimeta“. Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliacija, mimika.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atradamas spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas. Kuria koliažus, spauduoja įvairiomis priemonėmis, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas. 		
5-asis žingsnis	<p>Muzika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuoja, pritaria klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūriniai. Savais žodžiais išsako kilusius įspūdžius. Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinius. • Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas, jaučia ritmą. Dainuodamas išbando balso skambesį, išmėgina jį įvairioje aplinkoje (grupėje, kieme ir kt.). Stengiasi tiksliau intonuoti, taisyklingiau artikuliuoti (aiškiai tarti balsius, priebalsius, dvibalsius), taisyklingiau stovėti, kvėpuoti. • Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams, tyrinėja jų skambėjimo tembrus. • Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms. • Šoka sukamuosius (kai sukamasi poroje) ratelius, paprastų žingsnių (paprastasis, aukštasis paprastasis, 	<p>Klausosi vokalinės ir instrumentinės muzikos įrašų, gyvos muzikos, papasakoja, kokia ji buvo, kokius muzikos instrumentus girdėjo.</p> <p>Dainuoja išraiškingai, mimika, kūno judesiais imituodami dainuojamos dainos tekstą. Įvairiais ritminiais ar savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams. Balsu ar vaikiškais muzikos instrumentais kuria ritmus ir melodijas eilėrašiams. Šoka sukamuosius ratelius.</p> <p>Vaidina. Piešia, išryškindamas reikšmingas detales, vaizduoja žmogaus judesį.</p> <p>Eksperimentuoja ir kuria naudodamas labai įvairias meninės raiškos priemones,</p>	<p>Sudaryti sąlygas klausytis ne tik vokalinės ir instrumentinės muzikos įrašų, bet ir gyvos muzikos. Skatinti vaikus išsakyti savo nuomonę po matyto koncerto, spektaklio, pramogos ar vakaronės.</p> <p>Skatinti dainuoti individualiai.</p> <p>Įvairiais ritminiais, melodiniais ar savos gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams, kuria ritmus ir melodijas eilėrašiams.</p> <p>Šoka sukamuosius ratelius.</p> <p>Inscenizuoti įvairius kūrinius ir liaudies pasakas. Turtinti vaiko patirtį, gausinti įspūdžius, skatinti tyrinėti artimiausią aplinką, dalyvauti renginiuose, stebėti meno kūrinius, žmonių ir gyvūnų gyvenimą.</p> <p>Skirti pakankamai laiko sumanymų realizavimui, veikti kūrybingoje aplinkoje.</p> <p>Numatyti vaikų kūrybingumą skatinančių projektų.</p>

	<p>stangrus, pritupiamasis) autorinius ir penkių–šešių natūralių judesių (bėga, sukasi, pašoka ir kt.) šokius.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Šoka improvizuotai kurdamas penkių šešių natūralių judesių seką, reaguodamas į muziką, išreiškdamas aplinkos vaizdus (gamtos reiškinius, gyvūnus). <p>Vaidyba</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinę ir fantastinę siužetą, išplėtoja vyksmą dialogu, monologu, keisdamas balso intonacijas. Išreiškia savo norus, jausmus, mintis, baimes. Susikuria ištiesą žaidimo aplinką, panaudodamas daiktus, drabužius, reikmenis. Muzikiniuose žaidimuose ir rateliuose kuria ar savaip perteikia 3–4 veiksmų seką, vaizduojančią augimą, darbus, veikėjų judėjimą, stengiasi perteikti veikėjo nuotaiką. <p>Vizualinė raiška</p> <ul style="list-style-type: none"> • Savo emocijas, patirtį, išpūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales. Objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, o tokius, ką apie juos žino. Kuria pagal išankstinį sumanymą, kuris procese gali kisti. • Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, kuria sudėtingesnius koliažus, trimates formas iš įvairių medžiagų, ansambližus, fotografuoja, piešia skaitmeninėmis priemonėmis (piešimo programomis telefone, kompiuteryje). 	<p>technikas. Piešinius papildo gamtine medžiaga, popieriaus lankstinukais.</p>	
<p>6- asis žingsnis</p>	<p>Muzika. Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinių ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilusius išpūdžius. Tyrinėja girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus. Įvardija kūrinio nuotaiką, tempą, dinamiką, skiria kai kuriuos instrumentus. Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos,</p>	<p>Klausosi įvairių stilių muzikos kūrinių. Tyrinėja, kuo jie skiriasi ar panašūs nuotaikos, tempo, dinamikos atžvilgiu. Muzikos kūrinyje atpažįsta ir skiria kai kuriuos muzikos</p>	<p>Sudaryti sąlygas klausytis įvairių epochų, kultūros ir stiliaus muzikos. Dainuoti su vaikais įvairaus turinio dainas ir skatinti juos dainuoti visur kur įmanoma. Pasirūpinti, kad grupėje vaikai turėtų muzikos instrumentų, groti kartu ir</p>

<p>platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja. Dainuoja trumpas daineles kanonu, įsiklausydamas į savo ir draugų dainavimą. Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2–3 garsų melodijas. Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami muzikines pjeses solo ir orkestre, seka dirigento judesius, stengiasi kartu pradėti ir baigti kūrinėlį. Improvizuodamas balsu, muzikos instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui. Žaidžia muzikinius dialogus, kuria judesius kontrastingo pobūdžio muzikai.</p> <p>Šokis. Šoka sudėtingesnius ratelius (tiltelių, grandinėlės), paprastųjų ir bėgamųjų (paprastasis bėgamasis, aukštas bėgamasis, liaunas, smulkus bėgamasis) žingsnių autorinius ir natūralių judesių šokius. Šoka improvizuotai kurdamas septynių–aštuonių natūralių judesių seką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, išreiškdamas erdvės (aukštai – žemai) ir laiko (greitai – lėtai) elementus.</p> <p>Vaidyba. Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocines būsenas. Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką. Žaisdamas muzikinius žaidimus ir ratelius perteikia veikėjo mintis, emocijas.</p> <p>Vizualinė raiška. Detalesniais, įtaigiais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas, įvykius. Vaizdus papildo grafiniais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais ir kt.). Kuria pagal išankstinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus.</p> <p>Skirtingiems sumanymams įgyvendinti dažniausiai</p>	<p>instrumentus. Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos vienbalses dainas bei pakankamai tiksliai jas intonuoja. Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja dviejų- trijų garsų melodijas, lietuvių liaudies dainas. Pritaria suaugusiojo grojimui. Balsu, muzikos instrumentu kuria melodijas trumpam tekstui. Improvizuoja savo ir kitų kurtas dainas, ritmus, šokio judesius. Šoka ratelius įvairiu tempu panaudojant įvairius judesius. Žaidžia ir improvizuoja įvairių gyvūnų, gamtos reiškinių pamėgdžiojimus. Kuria siužetus vaidinimams. Vaidina pasitelkus lėles. Aptaria ir reiškia savo nuomonę apie matytus ir vaidintus spektaklius, apie personažų elgsenos motyvus. Kūrybos procese bendradarbiauja, vienas kitą taisy, dalijasi idėjomis, ginčijasi, piešdamas kuria fantastines istorijas. Susipažįsta su kitų kultūrų tradicijomis, papročiais. Kuria erdvines, mobilias kompozicijas.</p>	<p>paskatinti vaikus groti melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais. Žaisti su vaikais muzikinius dialogus, vietoje kalbos dainuoti, improvizuoti. Kurti judesius kontrastingo pobūdžio muzikai, dainoms, šokiams.</p> <p>Parinkti nesudėtingos struktūros folklorinius žaidimus, ratelius.</p> <p>Skatinti vaikus vaidinti trumpas improvizacijas pagal literatūrinius, muzikinius, pačių vaikų išgalvotus siužetus. Sudaryti sąlygas vaikams išgyventi pasitenkinimą, reikšti savo norus ir jausmus pagal skirtingas to paties siužeto situacijas.</p> <p>Turtinti vaikų patirtį, vaizdinius. Ugdyti vaiko vaizduotę. Palaikyti unikalų vaiko gebėjimą vaizdu išreikšti jutiminę patirtį. Suteikti galimybę kurti ornamentus, vaizdus, dekoruoti audinius, daiktus grafiniais ženklais ir simboliais.</p> <p>Eksperimentuoti ir skatinti atidžiau išsižiūrėti į įvairių medžiagų ir technikų teikiamas galimybes.</p> <p>Sudaryti galimybę netikėčiausiais būdais pažinti dailės medžiagų galimybes: atliekant eksperimentus “sprogstančios spalvos”.</p> <p>Skatinti vaikus įvairiapusiai kūrybinei raiškai.</p>
---	---	---

	tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis.		
--	---	--	--

4.Pažinimo kompetencija

4.1. Aplinkos pažinimas (10 veiklos sritis)			
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios	Vaiko veikla	Ugdymo gairės (metodai, būdai)
1-asis žingsnis	Domisi aplinka, sutelkia dėmesį į arti esančius veidus, daiktus. Reaguoja į skirtingus vaizdus, paviršius, kvapus, garsus, skonius. Atpažįsta artimus žmones, žaislus, daiktus.	Apžiūrinėja naują aplinką, savo rankas, daiktus, atkreipia dėmesį į save veidrodyje. Liečia, ragauja, uodžia, krato, daužo daiktus, žaislus. Bando pasiekti, paimti, paliesti, paragauti pauostyti, pajudinti, sudėti vienas prie kito, vienas ant kito žaislus ar daiktus.	Pateikti žaislų, įvairių daiktų, su kuriais vaikai gali pradėti susipažinti, atpažinti, išbandyti. Rodyti vaikui jo atvaizdą veidrodyje. Liesti vaikai švelniai, saugiai, imti ant rankų. Padėti vaikui pamatyti daiktus iš arti, iš toli, iš priekio, iš šonų, tyrinėti juos visais pojūčiais.
2-asis žingsnis	Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje. Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus. Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojasi (šukos, šaukštas, nosinaitė).	Pamėgdžiodami suaugusiuosius, bando šukuotis, valgyti su įrankiais, valytis dantis, šluostyti stalą, palaistyti augalą ir pan.	Skatinti vaikus ir jiems padėti pavadinti įvairius daiktus, galvoti ir kalbėti apie tai ką jie daro su žaislais ar daiktais. Sudaryti galimybę tyrinėti, kaip dviejų ar trijų dimensijų daiktai tinka vienas prie kito, pvz. dėlionės, kaladėlės.
3-asis žingsnis	Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais. Skiria atskirus gamtos reiškinius. Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje. Pasako savo ir savo šeimos narių vardus. Dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus.	Kalbėdami taisyklingai pavadina kai kuriuos dažniau sutinkamus augalus ar gyvūnus, savo kūno dalis. Atkreipia dėmesį į nematytus daiktus, klausinėja, kaip vadinasi, kas tai yra, ar galima pasiimti ir pan. Pasako, kai šalta ar šilta.	Skatinti vaikus stebėti ir pavadinti augalus ir gyvūnus, esančius artimiausioje aplinkoje, rodyti paveikslėlius, skatinti apie juos kalbėti, ką gyvūnėlis ēda, kokius jaunikius veda, ko reikia kad jis augtų... Padėti vaikams, tačiau netrukdyti išsakyti savo supratimą. Mokyti savo kūno dalių pavadinimų, aptarti jų paskirtį ir priežiūrą.

		Džiaugiasi pamatę pažįstamą aplinką. Orientuojasi darželyje.	
4-asis žingsnis	<p>Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus (namai, automobiliai, keliai, parduotuvės ir pan.).</p> <p>Pasako miesto, gatvės, kurioje gyvena, pavadinimus, savo vardą ir pavardę. Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje. Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius.</p> <p>Atpažįsta gamtoje ar paveikluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus, pasako jų pavadinimus. Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, skiria daugiau gamtos reiškinių (rūkas, pūga, šlapdriba).</p>	Pastebi gyvūnus, jų išskirtinius bruožus. Bando paliesti augalo lapus, medžio žievę, pauostyti žiedą, paragauti. Tyrinėja medžiagų savybes: sušlapina, plėšia, minko ir pan. Žiūri filmus apie gamtą, gyvūnus, paveikslėlius knygoje, nuotraukas, patys aiškina, ką mato, klausia.	Sudaryti galimybę stebėti augalus ir gyvūnus gamtoje ir namų aplinkoje, žiūrėti paveikslėlius ir klausytis skaitymo apie naminius ir laukinius gyvūnus. Skatinti vaikus kalbėti apie stebimų gyvūnų kūno dalis, išvaizdą, kaip juos saugoti ir prižiūrėti. Paaikškinti, kad ne visus augalus galima ragauti. Yra nuodingų. Skatinti stebėti dienos orus, metų laiką ir gamtos pokyčius ir apie tai kalbėti, pavaizduoti piešiniu, vaidinimu, dainele...
5-asis žingsnis	<p>Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Moka papasakoti apie savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę. Pasako savo gatvės pavadinimą. Įvardija kelis žinomus gimtojo miesto objektus. • Gali savarankiškai nueiti į darželio salę, biblioteką, valgyklą ar, pvz., dailės studiją. • Atranda buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokosi jais naudotis. • Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus. • Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip juos naudoti maistui. • Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių ne 	Tyrinėdami gamtoje stengiasi elgtis atsargiai. Domisi gyvūnų jaunikliais, jų panašumu į tėvus, elgsena. Mėgsta išvykas į gamtą. Išvykose rodo susidomėjimą, stengiasi nepamiršti atlikti mažas užduotis. Aktyviai dalyvauja aptariant, ką patyrė. Dalyvauja pokalbiuose apie orą, stebi metų laikų kaitos požymius. Dalyvauja mažos grupelės veikloje, dalijasi žaislais, pareigomis, idėjomis.	Organizuoti vaikų išvykas į gamtą, muziejus, tėvų darbovietes, skiriant užduotis, ką turėtų pastebėti, ko paklausti. Parsineštą gamtinę medžiagą grupuoti pagal požymius. Sukurti situacijas, aiškintis (ragauti), kaip daržovės, vaisiai, uogos vartojami maistui, kuo jie naudingi, diskutuoti apie tai. Skatinti domėtis šeimos tradicijomis ir apie jas kalbėti. Parodyti, kad ir darželyje laikomasi tradicijų, švenčiamos šventės. Įtraukti į pasiruošimą visus vaikus, sudaryti jiems sąlygas dalyvauti.
6-asis žingsnis	Pasako tėvų profesijas, įvardija savo gimtąjį miestą, žino savo namų adresą. Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Skiria ir pavadina suaugusiųjų profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką (prietaisai, transportas, įrenginiai). Samprotauja apie tai, kad	Skirsto gyvūnus ir augalus pagal aiškiai matomus išorinius požymius. Kalba apie tai, kur gyvena laukiniai ir naminiai gyvūnai. Ruošia daržovių ,	Sudaryti vaikams galimybes pažinti gamtinę ir socialinę aplinką stebėti artimiausius objektus, t. y. kraštovaizdžius, augalus, gyvūnus, statinius, paminklus ir kt. Organizuoti netolimas išvykas. Pagal

<p>gamindami daiktus žmonės įdeda daug darbo, kokių savybių žmogui reikia darbe, kokios yra profesijos. Domisi, kokie daiktai buvo naudojami seniau, kaip jie pasikeitė. Papasakoja apie tradicines šventes. Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir tarp augalų. Samprotauja apie tai, kur gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai. Moka prižiūrėti kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą. Papasakoja apie naminių gyvūnų naudą žmonėms ir augalų naudojimą maistui. Pradeda suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. Pradeda jausti prierašumą prie artimiausios gamtinės aplinkos, dalyvauja ją prižiūrint ir puošiant, suvokia savo vietą joje, pažįsta ir įvardija gyvenamosios vietovės objektus (upę, kalvą, mišką ir pan.), gyvūnus ir augalus. Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai ir besiformuojančią atsakomybę už jos išsaugojimą. Mokosi rūšiuoti atliekas.</p>	<p>vaisių salotas,. Moka nusakyti daikto pagaminimo seką (pvz., iš avių gaunama vilna, verpiami siūlai, mezgamos pirštinės).</p>	<p>galimybes keliauti pėsčiomis ir autobusais. Kartu su vaikais atlikti nesudėtingus bandymus, pvz., tirpinti medžiagas, daiginti sėklas, išardyti nereikalingus prietaisus...</p>
--	---	--

4.2 Skaičiavimas ir matavimas (11 veiklos sritis)			
Žingsniai	Gėbėjimai ir žinios	Vaiko veikla	Ugdymo gairės (metodai, būdai)
1-asis žingsnis	<p>Skaičiavimas. Gestais, mimika parodo, jog suvokia, ką reiškia yra (nėra), dar, taip (ne).</p> <p>Matavimas. Susidomi, kai parodomas kitokios formos, dydžio, spalvos daiktas: siekia jį paimti, tyrinėja. Atkreipia dėmesį į judančius, artėjančius daiktus, matytus veiksmus su daiktais.</p>	<p>Ieško paslėptų daiktų, rodo gestais, mimika, radus, savo džiaugsmą išreiškia mimika, gestais, veiksmais.</p> <p>Siekia netoliese padėtų žaislų; pirštais ima smulkius daiktus, išskėstomis rankomis – didelius daiktus. Atneša prašomos spalvos daiktą.</p>	<p>Žaidimo metu kalbinti vaikus, vartoti žodžius “yra”, “nėra” ir t. t. bei juos palydinti atitinkamais gestais, mimika. Žaisti žaidimus su skirtingų spalvų, dydžių, formų daiktais. Įvardyti daikto spalvą, dydį, formą. Nuolat kartoti žodžius, kad vaikai juos įsidėmėtų.</p>
2-asis žingsnis	<p>Skaičiavimas. Supranta, ką reiškia vienas, dar vienas, du, daug (parodo</p>	<p>Pirštukais parodo, kiek turi metukų. Žaidžia su vienas į kitą įdedamais indeliais. Iš kelių</p>	<p>Žaisti žaidimus, dainuoti daineles, skaičiuotes, pasakėles, eilėraštkus,</p>

	<p>pirštukais, kiek turi metukų).</p> <p>Matavimas. Žaisdamas stengiasi rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą. Nuotraukoje, piešinyje atpažįsta anksčiau matytą daiktą. Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje: paimti didelį, nueiti iki, pažiūrėti į viršų ir pan.).</p>	<p>dėžutės skylių suranda tą, pro kurią pralįstų turimas daiktas, pvz. kaladėlė. Tokios pat spalvos ar formos daiktus sudeda į atskiras dėžutes.</p>	<p>kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojama, randama dar ir dar. Sukurti aplinką, kurioje vaikai galėtų vartyti tas pačias knygeles, ardyti ir surinkti daiktus, tyrinėti jų dydžių santykius. Eksperimentuoti su spalvomis, dydžiais ir formomis. Domėtis, ką veikia vaikas, jį kalbinti, pakartojant žodžius, judesius, skatinti vaiką juos įsidėmėti.</p>
3-asis žingsnis	<p>Skaičiavimas. Skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug. Paprašytas duoda kitiems po vieną žaislą, daiktą. Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę.</p> <p>Matavimas. Tapatina daiktus pagal formą, dydį. Suranda tokios pat spalvos (raudonos, mėlynos, geltonos, žalios) daiktus. Supranta, kad bokštas, kurio viršuje bus didesnės, o apačioje mažesnės kaladėlės, nebus tvirtas. Supranta ir pradeda vartoti daiktams lyginti skirtus žodžius: didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas, toks pat – ne toks, kitoks, vienodi – skirtingi ir pan.</p>	<p>Pasako, kiek turi metukų. Žaislus, daiktus sudėlioja, surikiuoja į eilę. Kaladėlių krūvelėje randa tos pačios spalvos, formos ar dydžio detalę. Visai bandydamas suranda reikiamą dėlionės detalę. Stato bokštus iš skirtingo dydžio kaladėlių.</p>	<p>Duoti vienodo dydžio ir formos daiktų. Sudėlioti juos į vienodo dydžio krūveles. Klausti, kurioje grupėje daiktų yra daugiau. Vartyti knygeles, kuriuose pavaizduoti objektai, kurie leidžia samprotauti apie dydžius, formas, spalvas. Skatinti vaikus pakartoti paveikslėliuose pavaizduotų objektų dydį, formą, spalvą nusakančius žodžius. Sudaryti galimybę rūšiuoti daiktus.</p>
4-asis žingsnis	<p>Skaičiavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pradeda skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Padalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris). Supranta, kad prie daiktų pridėdant po vieną jų skaičius grupėje didėja, o paimant po vieną – mažėja. • Pradeda vartoti kelintinius skaitvardžius (pirmas, antras...). 	<p>Suranda tokį patį daiktų kiekį. Vartoja žodžius „daug“, „vienas“, „nė vieno“. Žaisdami vartoja kelintinio skaičiavimo sąvokas. Paveikslėlyje randa visus vienos formos daiktus. Iš skritulio, kvadrato, trikampio formos gabaliukų sukomponuoja įvairius daiktus. Iš kaladėlių, molio, smėlio ir pan. padaro stebėto daikto modelį. Parodo, kur yra kūno priekis, nugara,</p>	<p>Naudoti paveikslėlius, kuriuose pavaizduoti 1–3 daiktai ar 2–3 daiktų grupės. Klausti „kiek“, „ar daiktų yra po lygiai?“ ir pan. Siūlyti vaikams žaisti domino. Teatralizuoti daineles, pasakas, kuriuose veikėjai, ką nors dalijasi. Mokyti apibūdinti erdvės objektus, nurodyti į juos panašius iš kasdieninės</p>

	<p>Matavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta ir atrenka apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus, vienodo dydžio ar spalvos daiktus. Statydamas, konstruodamas, komponuodamas, grupuodamas pradeda atsižvelgti į daikto formą, dydį, spalvą. • Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. <p>Dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti žodžius: didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis, storesnis – plonesnis, aukštesnis – žemesnis ir pan.</p>	<p>paprašytas paeina tris žingsnius į priekį. Žino, kad naktį miega, dieną būna darželyje. Pasako, kad žiema ateis po to, kai nuo medžių nukris lapai.</p>	<p>aplinkos. Formuoti supratimą, kad figūros forma nepriklauso nuo jos spalvos ir dydžio.</p> <p>Pasiūlyti vaikams žaisti lego.</p> <p>Palyginti kasdieninėje veikloje esančių daiktų ilgį, aukštį, masę, storį, plotį ir t. t. , juos dedant vieną prie kito, kilnojanč.</p> <p>Žaisti judrius žaidimus, kai reikia pasirinkti teisingą kryptį savo kūno atžvilgiu.</p> <p>Kalbėtis, ką vaikai daro kasdien ryte, dieną, vakare, naktį. Atkreipti dėmesį į metų laikams būdingus požymius.</p>
5 - asis žingsnis	<p>Skaičiavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio ir kitų savybių bei jų padėties erdvėje. Skaičiuoja bent iki 5. Dėliodamas kelis daiktus, sugeba atsakyti į klausimus: Kiek iš viso? Kiek daugiau? Kiek mažiau? • Pastebi, kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, geba pratęsti ją 1–2 daiktais (elementais). Pratęsdamas pasikartojančių daiktų ar elementų seką, nebūtinai laikosi tos pačios jos sudarymo logikos (pvz., iš pradžių gali imti daiktus ar elementus pagal vieną požymį, vėliau – pagal kitą). Skiria kelintinius skaitvardžius. <p>Matavimas</p>	<p>Lygina įvairius daiktus daugiau , mažiau, po lygiai. Geba žodžiais paaiškinti, ką reikėtų daryti, kad visi turėtų po lygiai. Suskaičiuoja daiktus judančius skirtingom kryptimis (kairę, dešinę). Įsimena seką, eiliškumą, įvardija kelintiniais skaitvardžiais. Grupuoja daiktus pagal nurodytus požymius. Žaisdamas, lygina daiktus pagal dydį (nuo mažiausio iki didžiausio). Dėlioja daiktus iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią.</p> <p>Paprašytas , paima daiktą priešais save, palenda po stalu, įropoja į kalniuką, užlipa ant suoliuko.</p> <p>Pasakodamas, ką veikė vakar, kalba būtuojų laiku, o ką veiks rytoj – būsimuoju laiku.</p>	<p>Pasiūlyti žaisti stalo žaidimus. Skatinti vaikus ne veiksmu, o žodžiu pasakyti, ką reikėtų daryti, kad būtų daugiau (paimk dar), kad būtų mažiau (atiduok man , padėk į šoną), kas buvo pirmas ir t. t. Iš įvairių formų detalių ar piešiant figūras kurti aplikacijas, ornamentus, šventinę atributiką, įvairius daiktus, kuriais galima papuošti aplinką.</p> <p>Skatinti vaikus naudoti sąlyginį matą daiktų dydžiams palyginti, pvz. matuoti pėdomis, žingsniais.</p> <p>Skaityti knygeles, „rašyti“ laiškus, kuriuose vaikams tektų vartoti vietą ir padėtį nusakančius žodžius.</p> <p>Domėtis, ką vaikai veikė vakar, kas bus rytoj.</p> <p>Žaisti žaidimus, padedančius suvokti</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Skiria trikampę, stačiakampę formas. Randa mažai besiskiriančius daiktus. Kalbėdamas apie spalvą, vartoja žodžius „vienos spalvos“, „dvispalvis“. Grupuoja, komponuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį. • Palygindamas daiktų dydžius, naudojami sąlyginiai matavimai (trečiu daiktu). Kalbėdamas apie atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartoja žodžius: ilgesnis – trumpesnis, siauresnis – platesnis, aukštesnis – žemesnis, lengvesnis – sunkesnis. Supranta, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio, ir atvirkščiai. • Supranta, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Juda nurodyta kryptimi. Skiria ir žodžiais išreiškia erdvinius daikto santykius su savimi: priešais mane, už manęs, šalia manęs, mano kairėje ir pan. • Pradedą suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skiria sąvokas šiandien, vakar, rytą. 		laiko trukmę.
6 - asis žingsnis	<p>Skaičiavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Susieja daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį su atitinkamu daiktų skaičių žyminiu simboliu. Skaičiuoja bent iki 10. Palygina mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį. Supranta ir vartoja žodžius: daugiau (mažiau) vienu, dviem, po lygiai, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis. • Atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų 	<p>Objektų kiekį nuo 0 iki 10 susieja su atitinkamu skaičiaus simboliu. Palygina, kur daugiau, kur mažiau. Geba padidinti ar sumažinti daiktų skaičių.</p> <p>Piešia smulkius ornamentus iš kairės į dešinę. Palygina aplinkoje esančių daiktų panašumą į geometrinę formą. Nusako požymius kuo panašus. Keičia judėjimo kryptį pagal žodinį nurodymą arba simbolį (randa kelią, kai maršrutas žymimas rodyklėmis). Sudaro</p>	<p>Skatinti vaikų norą sužinoti, pažinti, kuo daugiau išmokyti. Leisti pasirinkti įdomius ir suprantamus stalo žaidimus, dalijamąją medžiagą, taip pat veiklą, kurioje dalyvaudamas galėtų lavinti savo mąstymo ir skaičiavimo įgūdžius, formuoti svarbius tolimesniam matematikos mokymuisi vaizdinius. Skatinti vaikus aplinkoje ieškoti daiktų ir jų dalių savo forma primenančių</p>

	<p>sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais.</p> <p>Matavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą. Klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą arba spalvą. • Matuodamas atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojami vienu ar keliais sąlyginiais matais (savo pėda, sprindžiu, trečiu daiktu). Atranda, kad į skirtingos formos daiktus galima sutalpinti tą patį skystų ar birių medžiagų (vandens, smėlio ir kt.) kiekį. Lygindamas dydžius, vartoja jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius (šiek tiek didesnis, truputį mažesnis, didžiausias, mažiausias ir kt.). 	<p>maršruto planą, pasakoja, kaip daiktai išsidėstę nuotraukoje.</p> <p>Žino savaitės trukmę, jos dienų seką, apibūdina metų laikus pagal pokyčius gamtoje, atliekamus darbus. Pasako, ką galima nuveikti per minutę, 10 min., dieną, savaitę, metus.</p>	<p>pažįstamas geometrinės figūras.</p> <p>Sudaryti sąlygas matuoti: pėdomis, sprindžiais, piršto storiu, lazdele ir pan. Sudaryti sąlygas atrasti, kad skirtingos formos daiktai gali būti tos pačios talpos ir masės. Formuoti ir plėsti vaiko žodyną, reikalingą dalinantis idėjomis apie daiktų dydžių santykius („šiek tiek didesnis“, „truputį mažesnis“, „didžiausias“, „mažiausias“ ir kt.).</p> <p>Pasiūlyti veiklą, kad vaikas galėtų plėsti žodyną, reikalingą judėjimo kryptį, daiktų vietai nusakyti. Žaisti žaidimus su smėlio laikrodžiu, žadintuvu.</p> <p>Atkreipti vaikų dėmesį į tai, ką galima nuveikti per min., 10 min., dieną, savaitę. Skatinti vaikus dažniau vartoti savaitės dienų pavadinimus.</p>
--	---	---	---

4.3. Iniciatyvumas ir atkaklumas (14 veiklos sritis)

Žingsniai	Gebėjimai ir žinios	Vaiko veikla	Ugdymo gairės (metodai, būdai)
1-asis žingsnis	<p>Pats juda (šliaužia, ropoja, eina) sudominusių žaislų, daiktų link.</p> <p>Trumpam sutelkia žvilgsnį, seka judantį daiktą akimis, klausosi, atlieka tikslingus judesius, veiksmus su daiktais.</p> <p>Šypsodamasis, žvelgdamas į akis, čiauškėdamas, duodamas žaislą kitam, paskatina su juo žaisti; išreiškdamas norus parodo “taip” arba “ne”.</p>	<p>Turi mėgstamus žaislus, įdeda pastangų jiems įsigyti, pasiekti, surasti, pasiimti.</p> <p>Džiaugiasi įsigijęs. Iniciatyvą rodo mimika, gestais, judesiais.</p>	<p>Stebėti ir pasidžiaugti vaiko daug kartų kartojamais veiksmais. Žaisti žaidimus su vaiku tol, kol jis to nori. Siūlyti žaisti smulkiajai motorikai skirtus žaidimus, reikalaujančius dėmesio, atkaklumo (sukaišioti detales į atitinkamas ertmes).</p>
2-asis žingsnis	<p>Pats pasirenka daiktus, su jais žaidžia, daug kartų atkakliai bando atlikti naują veiksmą, kartuoja tai, kas įvyko. Judesį,</p>	<p>Pamėgdžioja šalia žaidžiančio vaiko veiksmus. Stengiasi atkartoti suaugusiojo veiksmus. Pats noriai mokosi iš tų, su kuriais</p>	<p>Pabūti greta vaiko, kai jis mokosi naujų veiksmų. Neskubėti padėti vaikui – paties atliktas veiksmas turi didesnę poveikį jo</p>

	<p>veiksmą ar garsą gali pakartoti tuoj pat, po kelių valandų, dienų, todėl savarankiškai modeliuoja kelis judesius ar veiksmus į vieną seką. Trumpam, atitraukus dėmesį vėl sugrįžta prie ankstesnės veiklos. Pats noriai mokosi iš tų, su kuriais jaučiasi saugus. Veiksmais ir atskirais žodžiais reiškia norus, veda suaugusįjį prie dominančių daiktų. Protestuoja, reiškia nepasitenkinimą, negalėdamas įveikti kliūties.</p>	<p>jaučiasi saugus. Mėgdžioja, kopijuoja naujus veiksmus, stengiasi juos atlikti, įsisavinti. Nepavykus, rodo nepasitenkinimą.</p>	<p>raidai. Žaisti, ką nors veikti vaikų akivaizdoje, kad mažyliai galėtų stebėti atskirus veiksmus, procesą. Kantriai padėti vaikui, kai jis rodo iniciatyvą, padėti įveikti kliūtis.</p>
3-asis žingsnis	<p>Nuolat energingai žaidžia, ką nors veikia, laisvai juda erdvėje, pats keičia veiklą, pasirenka vieną iš kelių daiktų, sugalvoja būdus kaip pasiekti neprieinamą norimą daiktą. Mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą. Ekspresyviai reiškia savo norus, sako “ne”.</p>	<p>Noriai atlieka veiksmus su pasiūlytais žaislais, domisi naujais žaislais, bando, ką galėtų su jais atlikti. Siekia rezultatų.</p>	<p>Siūlyti vaiko poreikius atitinkančių priemonių veiklai. Pasiūlyti vaikams naujų žaislų, naujų žaidimų. Palaikyti vaiko norus žaisti, modeliuoti, siekti rezultato.</p>
4-asis žingsnis	<p>Dažniausiai pats pasirenka ir kurį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. Kviečiant, sudominant išitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei. Susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos. Siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia suaugusiųjų paskatinimo, padrąsinimo.</p>	<p>Rodo iniciatyvą vadovauti, buria kitus vaikus kūrybiniam žaidimui. Noriai dalyvauja suaugusiojo organizuojamoje “ryto rato” veikloje. Stengiasi būti savarankiškais, veikti. Nepasisėkus tą patį veiksmą kartuoja kelis kartus, ieško išeičių, siekia rezultato.</p>	<p>Pasiūlyti vaikams veiklos dviese, grupelėje ar su visa grupe. Palaikyti vaikus, kurie stengiasi veikti savarankiškai, neskubėti teikti pagalbos. Pastebėti ir palaikyti vaiko iniciatyvą atlikti nesudėtingus darbus (pvz. išplauti teptuką ir pan.). Džiaugtis vaiko iniciatyva padėti kitam – ką nors paduoti ar pagalbėti.</p>
5-asis	<p>Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai</p>	<p>Patys vaikai sugalvoja žaidimą ir ilgai jį</p>	<p>Skatinti vaikus turiningiau išplėtoti jų</p>

žingsnis	plėtoja veiklą vienas ir su draugais. Lengviau pereina nuo paties pasirinktos prie suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei pasiūlytos veiklos. Suaugusiojo pasiūlytą veiklą atlieka susitelkęs, išradingai, savaip, savarankiškai. Ilgesnį laiką pats bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.	plėtoja. Pagal pasiūlytą idėją patys pasirenka, kaip pasiekti norimą rezultatą. Atkakliai siekia rezultato.	pačių sumanymą. Vaikų veiklai pasiūlyti tik idėją, kurią jie galėtų savaip įgyvendinti. Pagalbą vaikui teikti ne, ką nors darant už jį, bet pateikiant keletą alternatyvių pasiūlymų, skatinant bandyti daug kartų.
6-asis žingsnis	Turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną, kelias dienas. Susidomėjęs ilgesniam laikui išitraukia į suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei pasiūlytą veiklą, siūlo vaikams ir suaugusiajam išitraukti į jo paties sugalvotą veiklą. Savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisekus bando įtraukti bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusįjį.	Žaidžia ilgą laiką trunkančius kūrybinius žaidimus. Tą patį žaidimą gali žaisti visą savaitę. Auklėtojos pasiūlytą veiklą gali plėtoti pildyti visą dieną. Siekia išbaigtumo. Nepasisekus ieško išeičių, draugų pagalbos.	Sudaryti sąlygas grupėje vaikų sumanymus ir auklėtojos pasiūlytą veiklą plėtoti po keletą dienų. Pasiūlyti vaikams įdomios veiklos idėjų. Pastebėti vaiko sumanymus, juos palaikyti, padėti išplėtoti. Skatinti vaikus pabaigti pradėtus darbelius, padėti vienas kitam.

4.4. Tyrinėjimas (15 veiklos sritis)

Žingsniai	Gebėjimai ir žinios	Vaiko veikla	Ugdymo gairės (metodai, būdai)
1-asis žingsnis	Stengiasi pamatyti, išgirsti, paliesti, paimti, paragauti žaislus ir kitus daiktus. Reaguoja į tai, kas vyksta aplinkui, bando dalyvauti (mimika. Judesiais, garsais).	Vaikai siekia paimti žaislus ir daiktus, juos liečia, apžiūrinėja, kiša į burną. Tai pirmieji tyrinėjimo žingsniai. Vaikai juda, kartoja judesius, praktikuojasi.	Sudaryti galimybes žaisti su žaislais arba tam tinkamais daiktais, judėti, liesti daiktus, išlaikyti pusiausvyrą, stengtis pajudėti daikto link, jį pasiekti, paragauti. Sudaryti sąlygas patirti skirtingas žaidimo erdves, tokias kaip lygios grindys, kilimas, žolė ir t. t. Pajusti įvairius pojūčius – įvairių paviršių, kvapų, garsų. Skatinti tyrinėti įvairių

			medžiagų, formų daiktus , skatinti žaisti su savo kojų pirštais, liesti savo ir pažįstamų veidą, rankų pirštus ir t. t.
2- asis žingsnis	Stengiasi išbandyti daiktus ar žaislus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti. Mėgsta žaisti slėpynių, patikusį veiksmą prašo pakartoti daug kartų.	Vaikai tyrinėja viską, kas yra aplinkui, didžiuojasi kai pavyksta, noriai bendrauja su artimais žmonėmis ir vaikais. Tą patį žaidimą kartoja keletą kartų. Prašo kelis kartus skaityti tą pačią knygutę, pažiūrėti filmuką ar paveikslėlį.	Sudaryti sąlygas aktyviai tyrinėti aplinką. Padėti vaikams, bet netrukdyti. Duoti įvairių tinkamų žaisti daiktų ir žaislų. Sudaryti sąlygas naudoti ir vystyti įvairius gebėjimus, pvz., klausyti, stebėti, kalbėti ir t. t. Mokyti atpažinti spalvas, simetriją ir formas.
3- asis žingsnis	Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.	Skaičiuoja, dėlioja tam tikra tvarka daiktus, bando savaip tvarkyti žaislus, bando išardyti žaislus, pažiūrėti, kas yra jų viduje. Varto knygas, vaizduoja, kad skaito. Kalba apie tai, ką mato paveikslėliuose.	Sudaryti galimybes surinkti, rūšiuoti, Dėlioti daiktus kokia nors tvarka, grupuoti daiktus ir padėti juos į vietą. Pateikti knygų ir paveikslėlių apie įvairius jų gyvenimo aspektus. Skirti laiko mokytis apsirengti ir valgyti, padėti vienas kitam.

4-asis žingsnis	Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko. Žaisdamas tyrinėja, išbando daiktus bei medžiagas (pvz., plaukia ar skęsta, rieda ar sukasi ratu, tinka daiktai vienas prie kito ar ne ir pan.	Mieliau žaidžia su aplinkos daiktais , nei žaislais. Grupuoja daiktus tam tikta tvarka.	Sudaryti sąlygas, kad vaikams būtų prieinamos įvairios medžiagos ir priemonės. Skatinti nebijoti bandyti ir klysti, ieškoti ir rasti naujus problemų sprendimo būdus.
5- asis žingsnis	Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties (pvz., ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judėti). Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis. Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslumą (pvz., kodėl mašinos korpusas iš metalo, o padangos iš	Ieško savo veiklai tinkamų daiktų, patys bando, pvz., sumaišyti spalvas, parinkti medžiagas. Pastebi pasikeitimus gamtoje, ieško priežastinių ryšių, pvz., medžiai pagelto, nes buvo šalna. Žino, kad su nežinomais daiktais reikia elgtis atsargiai. Išskiria daiktų, medžiagų, gyvūnų bruožus, savybes.	Skatinti vaikus stebėti daiktų, medžiagų, gyvosios gamtos savybes ir bruožus, piešti ar konstruoti išvaizduojamus daiktus. Skatinti pasitelkti simbolius, palyginti, atkartoti, numatyti situacijas. Pateikti tinkamų knygų, paveikslų, plakatų, žemėlapių, kuriais vaikai galėtų remtis pagrįsdami savo požiūrį.

	gumos). Paaiškina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti. Išskiria akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes, kalbėdami apie tai kartais susieja skirtingus pastebėjimus.		
6- asis žingsnis	<p>Domisi aplinka, mėgsta stebėti, kaip auga augalai, kaip elgiasi gyvūnai, noriai atlieka paprastus bandymus, tyrinėja iš kokių medžiagų padaryti daiktai, kur jie naudojami.</p> <p>Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti.</p> <p>Domisi, kaip seniau gyveno žmonės, kaip žmonės gyvena kitose šalyse. Aktyviai tyrinėdami aplinką, demonstruoja vis didesnę kūno kontrolę, tinkamai pasitelkia visus pojūčius, savo galimybėms išplėsti pasitelkia įrankius ir kitas priemones (pvz., lupą, mikroskopą...). Su suaugusiais ar kitais vaikais aptaria nesudėtingų stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numato rezultata, mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose lentelėse, diagramose, išradingai, kūrybiškai pristato savo tyrinėjimus ir kitus darbus.</p> <p>Stebėdamas fotografijas aiškinasi kuo yra panašus į savo artimuosius ir kuo skiriasi nuo jų. Palygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus, atsižvelgdamas į savybes, juos tikslingai grupuoja ir klasifikuoja.</p>	<p>Stebi ir komentuoja reiškinius vykstančius gamtoje ir aplinkoje.</p> <p>Atlieka nesudėtingus bandymus (stebi, kaip tirpsta ledas, dega žvakė, plaukia ar skęsta įvairūs daiktai, magnetas traukia metalinius daiktus...)</p> <p>Stebimo objekto pasikeitimus fiksuoja lentelėje. Domisi gamtos reiškiniais, prietaisų veikimu ir kt. Aktyviai klausinėja. Stebėdami aplinką, atpažįsta akivaizdžius daiktų, gyvūnų, augalų grupių panašumus ir skirtumus, juos aptaria.</p>	<p>Sudaryti sąlygas ir skatinti tyrinėti gamtos ir aplinkos objektus, jų kaitą, savybes.</p> <p>Siūlyti atlikti nesudėtingus bandymus, stebėti prietaisų veikimą.</p> <p>Vykdyti projektinę veiklą, skirtą ilgalaikiams stebėjimams (stebėti augalo augimą), fiksuoti pastebėjimus, pildyti lenteles ir pan.</p> <p>Grupėje sudaryti sąlygas savarankiškai naudotis įvairiais prietaisais, skatinti vaikus atsakymų į iškilusius klausimus ieškoti knygoje, internete, klausti suaugusiųjų.</p>

4.5. Problemų sprendimas (16 veiklos sritis)

Žingsniai	Gebėjimai ir žinios	Vaiko veikla	Ugdymo gairės (metodai, būdai)
1-asis žingsnis	Pakartoja nepasisekusį veiksmą, jį keičia, kad pasiektų laukiamą rezultatą. Mimika, gestais ir žodžiais parodo, kad susidūrė su kliūtimi, tikėdamasis suaugusiojo ar vyresnio vaiko pagalbos.	Žaidžia su vienas į kitą sudedamais indeliais, kantriai bando įdėti ir išimti. Spraudžiasi į tarpus, lenda, daug kartų bando, tada pradeda rėkti, kai nepavyksta, šaukiasi suaugusiųjų pagalbos.	Padrąsinti vaikus savarankiškai bandyti įveikti iššūkius ar problemas, pagirti, parodyti naujų veiksmų. Jei nesiseka padėti. Jei bando daryti tai, kas pavojinga – aiškinti, kad to daryti negalima.
2-asis žingsnis	Susidūręs su sudėtinga veikla, kliūtimi išbando jau – inomus veikimo būdus. Stebi kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti ir išbando jų naudojamus būdus. Nepavykus įveikti kliūties meta veiklą arba laukia pagalbos.	Pamatęs užsuktą buteliuką deda jį į burną, meta, perima iš rankos į ranką, paglosto, sugniaužia. Stebi, kaip auklėtoja atsuka ir užsuka buteliuko kamštelį. Bando atsukti pats, pavykus – džiaugiasi. Bando sudėti korteles į joms skirtą dėžutę. Išima, įdeda, vėl išima, dalį įdeda. Po 5–6 veiksmų nueina šalin, taip ir nepabaigęs sudėti kortelių.	Drąsinti vaiką „tau pavyks“, „pabandyk dar“. Rodyti būtinus veiksmų su daiktais būdus. Komentuoti vaiko veiksmų ir savo demonstruojamų veiksmų pasekmes. Padėti vaikams įveikti kliūtis ar sunkumą atliekant sudėtingesnę veiklą.
3-asis žingsnis	Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes. Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūties, prašo pagalbos arba meta veiklą.	Bando statyti kaladėles vieną ant kitos, kol nesugriūna. Sugriuvus ieško išeičių, kol atranda kaip statyti tvirtesnę pagrindą, bet ir vėl stato, tol, kol nesugriūva. Daug kartų nepasisekus, pasitraukia.	Skatinti vaikus imtis pagal jų galimybes sudėtingos veiklos. Drąsinti, kai nepasiseka. Pateikti kelis sprendimo būdus, padedančius įveikti kliūtis, kad vaikas pasirinktų vieną iš jų.

Žingsniai	Gebėjimai ir žinios	Vaiko veikla	Ugdymo gairės (metodai, būdai)
-----------	---------------------	--------------	--------------------------------

4-asis žingsnis	<p>Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema.</p> <p>Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus.</p> <p>Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kad pavyko įveikti sunkumus. Nepasisekus prašo suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>Geba pasirinkti veiklą pagal savo galimybes. Nerasdami sprendimo būdų kreipiasi į suaugusius.</p>	<p>Vaikams susidūrus su problema skatinti juos prisiminti, kokius panašios problemos sprendimo būdus jie taikė anksčiau.</p> <p>Drąsinti vaikus kartu ieškoti išeities iš susidariusios probleminės situacijos. Padėti vaikams įveikti sunkumus, tartis su vaikais, padėti jiems apmąstyti svarbiausius problemų sprendimo etapus.</p>
5-asis žingsnis	<p>Retsykliais pats ieško sunkumų, kliūčių, aktyviai bando įveikti sutiktus sunkumus.</p> <p>Ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių.</p> <p>Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>Siekia rezultato, nepavykus kartoja dar ir dar kartą.</p> <p>Stengiasi įvairiais būdais išsaugoti draugystę.</p>	<p>Siūlyti vaikams sudėtingos veiklos, drąsinti juos bandyti, eksperimentuoti, padėti vaikams suprasti kiekvieno pasiūlyto sprendimo pasekmes.</p> <p>Skaityti kūrinių apie įvairius žmonių ketinimus, poelgius ir jų pasekmes.</p>
6-asis žingsnis	<p>Atpažįsta su koku sunkumu ar problema susidūrė.</p> <p>Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų.</p> <p>Nepasisekus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities, arba kito vaiko, suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>Numatydamas pasekmes, į žaidimą nenori priimti vaiko, kuris dažnai sugriauna kitų statinius arba elgiasi ne pagal žaidimo taisykles. Žino ir pasako kelis būdus, kaip galima elgtis, kai niekas su tavimi nedraugauja. Sugeba įvardyti kelias savo grupei būdingas problemas. Pagalbos kreipiasi į bendraamžius.</p>	<p>Siūlyti vaikams probleminių užduočių ir klausimų, kurias jie turi įveikti patys ar su draugų pagalba.</p>

4.6. Mokėjimas mokytis (18 veiklos sritis)

Žingsniai	Gebėjimai ir žinios	Vaiko veikla	Ugdymo gairės (metodai, būdai)
1-asis žingsnis	Reaguoja į kalbinimą, mimiką, žaislus, daiktus. Stebi ką nors ir susitapatina su juo, mėgdžioja, siekia išgauti tą patį rezultatą. Pradedą tyrinėti žaislus ir daiktus visais pojūčiais.	Sutelkia dėmesį į žaislus, daiktus, žmones. Reaguoja kūno judesiais, mimika, garsais, šypsena. Stebi ir kartoja, judesius. Žaislus deda į burną, ima, meta, perima iš rankos į ranką, barškina, daužo.	Kalbinti, rodyti jam įdomius žaislus ar daiktus, sudaryti galimybę judėti, džiaugtis, kai kas nors pavyksta, girti. Maitinant, žaidžiant su kūdikiu kalbėtis, rodyti ir įvardyti daiktus, veiksmus su žaislais. Parūpinti žaislų, kurie skatina tyrinėti visais pojūčiais.
2-asis žingsnis	Nori naujų išpūdžių, todėl aktyviai domisi aplinkos daiktais, juda, norėdamas paimti, pasiekti, išbandyti žaislus ir daiktus. Patraukia, pastūmia, paridena, įdeda daiktus ir stebi, kas vyksta, bando pakartoti pavykusį veiksmą. Stebi, mėgdžioja, klausia.	Juda spontaniškai ir turėdami tikslą ką nors pasiekti, pajudinti, pabandyti. Gali kelis kartus iš eilės žiūrėti, klausytis to paties, pvz., skaitomos pasakos, dainos ar filmuko. Pastebėję vyresnius ar bendraamžius, ką nors darant, patys bando daryti taip pat. Klausia: „Kas čia?“ „Kur?“ Prašo parodyti.	Duoti žaislų, kurie skatintų stumti, traukti, imti, čiupinėti pirštais, kišti į burną, kuriais galima įvairiais būdais manipuliuoti. Leisti vaikams žaisti ir mokytis individualiu tempu. Į vaiko individualias pastangas žiūrėti pozityviai, išklausti, skatinti džiaugtis tuo, ko jie išmoko. Žaislus ar žaidimui tinkamus daiktus parinkti taip, kad būtų ir tokių, su kuriais lengva veikti, ir tokių, kurie keltų iššūkius.
3-asis žingsnis	Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato. Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus. Džiaugiasi tuo, ką išmoko.	Atidžiai stebi, kaip ir kodėl kas nors vyksta, kaip veikia, pvz., pastato bokštą iš kaladėlių, jį sugriauna ir žiūri, kas vyksta. Žaidžia siužetus su žaislais, kviečia aplinkinius pažaisti kartu, mėgdžioja suaugusiojo kalbą, veiksmus. Žaidimą kartoja keletą kartų, sugalvoja naujų veikėjų veiksmų. Noriai imasi įvairių suaugusiųjų darbų, padeda tvarkyti, valyti, padengti stalą.	Sudaryti visas sąlygas tobulinti vaiko gebėjimus individualiu tempu. Leisti vaikams patiemis pajusti ir nuspręsti, kada jiems reikalinga pagalba. Vaikus drąsinti, inicijuoti žaidimus. Kurti prasmingas ir, kur įmanoma, tikrovišką žaidimo ir darbo kontekstą. Kartu su vaiku pasidžiaugti tais dalykais, kurių jis jau išmoko: užsisėgti sagas, bėgioti, sudėlioti dėlionę.
4-asis žingsnis	Pasako, parodo, ką nori išmokti. Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimų ir veiklos idėjas, imasi motyvacijos joms įgyvendinti, pastebi ir	Patys žaidžia ir stengiasi įtraukti kitus į vis sudėtingesnio siužeto žaidimus. Dėlioja dėliones, stato namus, bokštus, konstruoja, išardo, sugriauna ir stebi,	Sudaryti sąlygas, kad galėtų mokytis to, ko vaikai nori. Netrukdyti, kai vaikas įsitraukia į žaidimą, ko nors mokosi, tačiau stebėti ir padėti ar padrąsinti, kai vaikas to prašo, ir kai

	<p>komentuoja padarinius. Pasako, ką veikė ar ką išmoko.</p>	<p>kas atsitinka. Stebi vieni kitus , kaip daro ir stengiasi pakartoti.</p>	<p>tai būtina. Kalbėti su vaikais apie tai, ką veikė per dieną ir ko išmoko.</p>
5- asis žingsnis	<p>Norėdami ką nors išmolti, pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja. Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitikslina. Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu ...</p>	<p>Pasako, ko nori išmolti, pvz., nupiešti žmogų, gyvūną... Įsitraukia į mokymąsi žaisdami, konstruodami, piešdami, lipdydami, pilstydami, grupuodami daiktus. Aiškina , ką norėjo padaryti, ką padarė, ką darys toliau.</p>	<p>Vaikus drąsinti sakyti :Aš nežinau“, nebijoti suklysti , ką nors darant, iškelti klausimus, problemas, galvoti, kaip rasti sprendimą. Numatyti įvairios veiklos, kuri padeda mokytis tyrinėti ir pažinti aplinką. Skatinti kalbėti apie savo žaidimus, kitą veiklą.</p>
6- asis žingsnis	<p>Kalba apie tai, ką norėtų išmolti, ką darys, kad išmoltų, numato, ką veiks toliau, kai išmoks. Laiko save tikru mokiniu, atradėju. Drąsiai ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą iškeliant ir sprendžiant problemas. Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose, pvz., enciklopedijose, žinyuose. Siūlo ir jungia idėjas bei strategijas joms įgyvendinti. Pasako, ką jau išmoko, ką dar mokosi, paaiškina, kaip mokėsi, kaip mokysis toliau.</p>	<p>Vaikas reiškia savo norus, pageidavimus, pvz., kad nori išmolti rašyti , skaityti, skaičiuoti, tyrinėti aplinką. Klausinėja, kas , kaip, kodėl vyksta, pats savarankiškai bando ieškoti atsakymų. Noriai žaidžia įvairius tinkamus jo amžiui stalo ir kompiuterinius žaidimus, klauso skaitomų knygų, patys mielai jas varto, suranda atsakymus į iškilusius klausimus. Savarankiškai ieško sprendimų, o pagalbos į suaugusius kreipiasi tik tada , kai pats negali išspręsti.</p>	<p>Kalbėtis su vaikais , ko jie nori išmolti, kaip jie gali mokytis. Pastebėti vaiko norą ir sudaryti sąlygas to išmolti. Sudaryti sąlygas vaikui žaisti sudėtingus žaidimus ir kartu mokytis tyrinėti daiktus, medžiagas, jų savybes ir kitų dalykų. Supažindinti vaikus su enciklopedijomis, internetu, leisti, siūlyti bei mokytis jais naudotis. Kalbėtis su vaikais ne tik apie tai, ką jie jau išmoko ar mokysis, bet ir apie tai , kaip jie mokosi, kaip dar galima mokytis.</p>

5. Meninė kompetencija

5.1. Meninė raiška (12 veiklos sritis). Žr. 3.4.

5.2. Estetinis suvokimas (13 veiklos sritis).

Žingsniai	Gebėjimai ir žinios	Vaiko veikla	Ugdymo gairės (metodai, būdai)
1-asis žingsnis	Susidomi, trumpam sutelkia dėmesį bei rodo pasitenkinimą (krykštauja, siekia paliesti rankomis), kai yra emocingai kalbinamas suaugusiojo, kai mato ryškius, gražių formų daiktus, spalvingus paveikslėlius, žaislus, girdi ritmiškus muzikos ir kitus garsus, mato šokio judesius.	Sutelkia dėmesį į klausomą muziką, guguoja ir juokiasi girdėdamas malonius garsus, verkia nuo nemalonių, ramus kai dainuojama ar kalbama raminančiu balsu. Girdėdamas kalbą, dainavimą, muziką, judina rankas, kojas, linguoja. Tepdamas pirštais dažus, stabteli, pažvelgia į savo pirštus, pėdsakus popieriuje ir, supratęs, kad tai daryti smagu, ima kartoti. Įdėmiai ir su džiaugsmu žiūrinėja knygele, liečia rankomis, šūkčioja, kalbina paveikslėlius.	Kurti muzikinę aplinką, sudaryti galimybę klausytis įvairių garsų ir melodijų, atliekamų balsu ar muzikos instrumentais. Emocionaliai kalbėtis, žaidinti, bendrauti. Būti šalia vaiko, kartu su juo džiūgauti, padrašinti, pamokyti, kaip paimti ir rankoje išlaikyti piešimo priemonę. Kurti jaukią, gražią aplinką, kurioje vaikų akių lygyje būtų išdėstyti gražūs daiktai, žaislai, paveikslėliai, nuotraukos.
2-asis žingsnis	Skirtingai reaguoja girdėdamas besikeičiančių intonacijų suaugusiojo kalbinimą, muzikos garsus, matydamas gražius gamtos bei aplinkos daiktus ar vaizdus, spalvingas knygelėlių iliustracijas, šokančius ir vaidinančius vaikus ar suaugusiuosius. Intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka.	Aktyviai reiškia emocijas, klausydamas muzikos, dainos: džiaugiasi, kai daina linksma, nuliūsta, kartais pravirksta, kai melodija liūdna. Savo veiksmais, mimika reiškia susidomėjimą ir džiaugsmą ar susierzinimą tuo, ką girdi, mato. Stebi tapančią auklėtoją, pats ima mėgdžioti tapymo veiksmus. Džiūgauja, krykštauja, matydamas spalvingas gėles pievoje, gėlyne, nori jas pačiupinėti, nuskinti.	Dainuoti vaikui, sudaryti sąlygas klausyti įvairios nuotaikos dainų, muzikinių kūrinių. Skatinti teigiamas, džiugias emocijas ir slopinti neigiamų emocijų proveržius. Kartu su vaiku žaisti ir rodyti, kaip galima veikti, tarytum žaislas ar stalo teatro lėlė būtų gyva. Išdėlioti piešinius vaikui matomoje vietoje, kad jis galėtų prieiti ir vėl į juos pasižiūrėti. Pagirti, pasikalbėti apie jo kūrinių. Suteikti vaikui galimybę pažinti ir išbandyti įvairias dailės medžiagas ir priemones. Sudaryti galimybes vaikui matyti gražius gamtos aplinkos vaizdus, spalvingas knygeles, dailės kūrinius.
3-asis žingsnis	Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius.	Klausosi įvairios nuotaikos muzikos, įvairių kūrinių ir nuotaikas išreiškia judesiais, komentuoja. Nupiešia labiausiai įsiminusį šokio	Duoti klausytis įvairios nuotaikos muzikos kūrinių. Kartu su vaikais žiūrėti lėlių ir dramos vaidinimų, klausytis jų įrašų. Skatinti pasakoti apie savo ar kitų piešinį,

	<ul style="list-style-type: none"> • Emocingai reaguoja girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį, žiūrindamas savo ir kitų piešinėlius, spalvingas knygelių iliustracijas, žaislus, džiaugdamosis savo puošnia apranga. • Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis. 	<p>personažą. Džiaugiasi jau girdėtu instrumentinės muzikos įrašu, daina, bando kartu dainuoti. Linksmų vaidinimo epizodų metu juokiasi, ploja, šūkčioja. Galvos linktelėjimu ar žodžiu „Taip“ išreiškia savo nuomonę.</p>	<p>aplinkoje pamatytus paveikslus ar iliustracijas. Džiuginti vaikus ir padėti jiems kaupti muzikinius įspūdžius, skatinti atidžiai klausytis muzikos, ja gėrėtis. Vaikams prieinamoje vietoje, jų akių lygyje padėti profesionalios dailės, tautodailės kūrinių bei meniškų taikomosios dailės darbų.</p>
--	---	--	--

4-asis žingsnis	<p>Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skirtingai reaguoja (ramiai ar emocingai) klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką. • Keliais žodžiais ar sakiniais pasako savo įspūdžius apie klausytą muziką, dainelę, eilėraštį, pasaką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinį, knygelių iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius, pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. Reaguoja į kitų nuomonę. 	<p>Dalyvauja salėje vykstančioje muzikinėje veikloje: šoka, dainuoja, vaidina. Piešimo procese emocingai komentuoja savo piešinį. Pajunta knygelėse vaizduojamų personažų emocijas būsenas, pastebi formas, pastebi ir emocingai reaguoja į meno kūrinių, gamtos, buities daiktų, bendraamžių elgesio estetines savybes. Pasako savo nuomonę, kuris meno kūrinys patiko labiausiai. Išsako savo nuomonę apie meno kūrinius, muzikinius, matytus spektaklius. Pasako savo nuomonę apie savo ir kitų išorės grožį, apie gražų ir negražų poelgį. Jautriai reaguoja į kitų vertinimus.</p>	<p>Sudaryti galimybes vaikams dalyvauti muzikinėje veikloje ir darželyje vykstančiuose renginiuose. Palaikyti vaiko norą gražiai ką nors daryti. Padėti vaikui pajusti vaizdo, nuotaikų pasikeitimus, keičiantis linijai, formai ir spalvai. Sudaryti sąlygas klausyti, stebėti skirtingus meno kūrinius, paskatinti reikšti savo išgyvenimus, paprašytas pasakyti, kaip jaučiasi, ką pajuto. Skatinti vaikus kalbėti apie savo ir kitų darbelius: kodėl patinka, kokių spalvų ar formų. Kalbėtis su vaikais apie spalvas paletėje, kurios linksmos ar liūdnos, tyrinėti spalvų maišymo efektus. Padėti vaikui ugdytis pasitikėjimą savimi, pritarti, padrašinti.</p>
5-asis žingsnis	<p>Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrėsi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais.</p>	<p>Nusako pasakų, vaidinimų veikėjų intonacijas. Su dideliu susidomėjimu stebi meno kūrinius, stebi kūrybos procesus, džiaugiasi kūrybos procesu, siekia</p>	<p>Paprastai ir vaikams suprantamai atskleisti muzikos kūrinių grožį. Kartu su vaikais žiūrėti lėlių ir dramos vaidinimus, klausytis vaidinimų įrašų, žiūrėti animacinius</p>

	<p>Grožisi gamtos spalvomis, formomis, garsais.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). Pasako, kaip jautėsi ir ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas. • Dalijasi įspūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo. Pasako savo nuomonę apie muzikos kūrinių, dainelę, šokį, vaidinimą, dailės darbą, aplinką, drabužį, tautodailės ornamentais papuoštus daiktus. 	<p>rezultato, vertina savo ir kitų meno darbelius.</p> <p>Grožisi gamta, pastebi spalvų ir formų, garsų darną ir įvairumą.</p> <p>Džiaugiasi ir gėrisi ornamentais išgražintais drabužiais, aplinkos daiktais. Įvardija veikėjų elgesio, intonacijų, judėjimo ypatybes, vertina, išsako savo nuomonę, kas patiko ar nepatiko, kodėl patiko ar nepatiko. Estetinių meno kūrinių ir savo kūrybos vertinimą susieja su doriniais, emociniais išgyvenimais.</p>	<p>filmukus. Sudaryti sąlygas vaikams dalyvauti ar stebėti įvairius vaidybinius ar muzikinius renginius. Nuolat ugdyti vaikų estetinį skonį, atkreipti dėmesį į kasdien vaiko aplinkoje esančius daiktus, drabužių puošybą, kitų bei pačių vaikų sukurtą tvarkingą ir gražią aplinką. Skatinti vaikus domėtis muzika ir jos išraiškos priemonėmis, aptarti turinį, nuotaiką. Sudaryti galimybę vaikams stebėti vaizduojamosios ir taikomosios – dekoratyvinės dailės kūrinius, reprodukcijas ir kt. Sukurti situacijų, kad vaikas galėtų meno kūrinius, savo ir kitų meninę veiklą savaip lygindamas. Kasdieninėje veikloje suteikti galimybę suprasti ir pajusti, kad tiesa, gėris ir grožis visada teikia džiaugsmą ir pasitenkinimą.</p>
6-asis žingsnis	<p>Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti.</p> <p>Gėrisi ir grožisi savo menine kūryba.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako, kas jam gražu. Palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu. • Pasakoja įspūdžius apie muzikos, vaidinimo, šokio siužetą, matytus dailės, tautodailės kūrinius, vaizduojamus įvykius, veikėjus, nuotaiką, kilusius vaizdinius. Plačiau papasakoja, ką sukūrė, kaip pats bei kiti dainavo, grojo, 	<p>Emociškai išgyvena meno kūrinius. Ilgai sutelkia dėmesį ir seka jį sudominusį vaidinimą ar filmuką. Gėrisi ir grožisi savo menine kūryba, pasako kas pasisekė, užrašo savo vardą, nori juos eksponuoti, rodyti kitiems. Siekia meninės kūrybos, grožio, noriai ir su džiaugsmu stengiasi viską atlikti kuo gražiau.</p> <p>Palankiai vertina patinkančią savo ir kitų kūrybinę veiklą ir kūrinius.</p> <p>Reiškia nuomonę apie grupės aplinkos estetiką ir ją rūpinasi. Saugo ir puoselėja gamtos grožį, noriai puošia, tvarko grupės aplinką.</p> <p>Gėrisi ir palankiai vertina tinkamą</p>	<p>Sudaryti sąlygas vaikams dalyvauti ar stebėti kuo daugiau ir kuo įvairesnių muzikinių, vaidybinių renginių, koncertų, lankyti parodose, muziejuose, teatre, miesto šventėse, mugėse ir t. t.</p> <p>Žiūrėti lėlių ir dramos vaidinimų, klausytis įrašų, žiūrėti animacinių filmukų.</p> <p>Sudaryti galimybę vaikui kitiems girdint ir matant pasidžiaugti savo ir kitų kūryba. Demonstruoti vaikų kūrinius, ruošti parodėles, kaupti skenuotų kūrinių elektroninius variantus, retkarčiais juos persiųsti tėveliams. Palaikyti ir skatinti vaiko norą siekti grožio, pagirti už jo pastangas, parodyti, kad jo noras siekti</p>

	šoko, vaidino, piešė.	<p>bendraamžių elgesį. Mėgdžioja gražaus elgesio pavyzdžius.</p> <p>Grožisi ir žodžiais apibūdina gamtos, aplinkos daiktų ir reiškinių bei kasdieninio gyvenimo estetines ypatybes.</p> <p>Suvokia ir savais žodžiais apibūdina muzikos kūrinius, šokio siužetą. Įvardija skirtingus meno kūrinių sukeltus potyrius ir kilusias idėjas patiems veikti.</p>	<p>grožio yra pastebėtas ir vertinamas.</p> <p>Skatinti vaikus aptarti matytą ar stebėtą meno kūrinį, pagrįsti savo nuomonę, kodėl patiko ar nepatiko. Išsakyti savo ir gerbti kitų nuomonę. Sudaryti sąlygas suprasti aplinkos grožio svarbą ir jį vertinti.</p> <p>Su grožiu susijusius dalykus įtraukti į kasdieninės veiklos pokalbius ir veiklą.</p> <p>Kalbėtis vaikui suprantama kalba apie vizualaus meno kūrinius ir jų kūrybos raiškos priemones – kompoziciją, spalvą, formą, siluetą, proporcijas, padėti erdvėje.</p>
--	-----------------------	--	--

5.3. Kūrybiškumas (17 veiklos sritis)			
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios	Vaiko veikla	Ugdymo gairės (metodai, būdai)
1-asis žingsnis	Pastebi ir smalsiai, gyvai reaguoja į naujus daiktus, žmones, aplinkos pasikeitimus.	Vaikai veido išraiška, kūno kalba, balsu reaguoja į 5 pojūčiais patiriamą realybę. Pastebi ir gyvai, skirtingai reaguoja į tą patį daiktą, žmones, veidus, garsus, vaizdus, skonius, lytėjimo potyrius, kartais triukšmingai reaguodamas kūno kalba (veido išraiška, judesiais, balsu). Domisi savo kūnu, atrasdamas vis , ką nors naujo.	Pasirūpinti, kad vaikas nuolat patirtų vis naujų įspūdžių. Pateikti smalsumą žadinančių dalykų – garsų, spalvų, žaislų, meno kūrinių. Suteikti galimybę apžiūrinėti aplinką, klausytis, uosti, paliesti ir pajusti įvairių žaislų medžiagų paviršius (tekstūras). Duoti žaisti su įvairių spalvų, tekstūros, formų žaislais, leisti klausytis įvairių garsų, suteikti galimybę užuosti įvairius kvapus.
2-asis žingsnis	Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. • Atranda naujus veiksmus (tapyti ant	Tyrinėja visus daiktus, patekusius į jo rankas. Domisi, kas yra žaislų viduje, juos išardydami. Judesiais , veido ir kūno	Parūpinti įvairių, naujus potyrius žadinančių žaislų, medžiagų, objektų, skleidžiančių garsus. Parūpinti žaislų,

	veidrodžio, ridenti, nardinti į vandenį ir k t.) ir taiko juos daiktų tyrinėjimui.	išraiškomis reaguoja į naujus vaizdus, garsus, objektus. Tyrinėja naujų objektų dydžius, savybes, formas, paviršių įvairiais būdais – liesdamas, skanaudamas, apžiūrinėdamas, mėtydamas. Su tuo pačiu daiktu atlieka vis įvairesnius veiksmus. Spontaniškais, atsitiktiniais ir nesąmoningais judesiais, piešimo priemonėmis ar pirštais palieka netikėtus pėdsakus popieriaus lape. Noriai juos kartoja.	kuriuos galima išardyti, išbandyti jų formas, taip pat garsus skleidžiančių žaislų. Pasiūlyti žaisti dailės priemonėmis ir medžiagomis, kad įgyta patirtis taptų pirmuoju žingsniu kūrybos link.
3-asis žingsnis	Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje. • Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.	Nuolat tyrinėja aplinką (ima, iškrausto, pabando), džiaugiasi naujais atradimais. Domisi dar nematytais, naujais daiktais, reiškiniais, aptinka naujas, neįprastas daiktų savybes. Dėlioja kaladėles, lego, kuria iš jų naujus objektus, atranda namų reikmenų, maisto produktų, gamtos dovanų naujas naudojimo galimybes. Sukuria iš jų naujus ir netikėtus darbelius. Klausosi pasakojimų apie gyvūnus, augalus, daiktus, jų išorines savybes.	Sukurti saugią, džiaugsmingą laisvą aplinką. Siūlyti žaidimų su vandeniu, leisti braidyti po balas, taškyti vandenį, semti jį kibirėliais. Skatinti vaikus klausti, domėtis, tyrinėti. Veiklą organizuoti ir patalpose ir lauke. Skatinti vaikus savarankiškai statyti smėlio pilis, jomis dekoruoti naudoti gamtinę medžiagą.
4-asis žingsnis	Įžvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinų savybes. • Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas. • Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų.	Žaisdamas ir kasdieninėje veikloje buitines daiktus naudoja pagal paskirtį. Žaisdamas persikūnija į įvairius veikėjus, sugalvoja nebūtų personažų, prikuria nebūtų įvykių, nutikimų. Atlieka įvairius eksperimentus su jau žinoma medžiaga, maišo spalvas ir stebi, kas išeis. Improvizuoja, kuria naujas, netikėtas, originalias fantastines istorijas.	Skatinti išbandyti įvairią veiklą įvairius daiktų panaudojimo būdus. Pasiūlyti įvairius butaforinius daiktus, kuriuos vaikai gali panaudoti kurdami vaidinimus, režisuodami savo pačių sugalvotas istorijas. Skatinti vaikus drąsiai išsakyti visas į galvą atėjusias idėjas: nupiešti, išvardinti, sukurti melodijas. Skatinti džiaugtis savo kūriniais, aptarti sugalvotas idėjas.

<p>5- asis žingsnis</p>	<p>Klausinėja, aiškindamasis jam naujus, nežinomus dalykus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį. • Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. Lengvai sugalvoja, keičia, pertvarko savitas idėjas, siūlo kelis variantus. • Džiaugiasi savitu veikimo procesu ir rezultatu. 	<p>Aiškinasi jam rūpimus dalykus. Mėgsta aiškinti kitiems tai, kas ir jam pačiam nelabai aišku. Mėgsta aiškintis tyrinėdamas, eksperimentuodamas. Išradingai ir kūrybingai naudoja įvairias medžiagas, priemones atlikdamas užduotis ar kurdamas projektus. Įprastus dalykus atlieka neįprastai. Realybę paverčia nauja tikrove, vaidindamas, piešdamas, fantazuodamas, kurdamas įvairias istorijas. Kūrybiškai naudoja įprastus objektus savo veiklai, (bananas tampa telefonu, o pagaliukas – sunkvežimiu). Išbando įvairius piešimo būdus, sukuria naujus sugalvotus siužetus, tyrinėja ir išbando naujus žaislus. Aktyviai dalyvauja grupinėje veikloje.</p>	<p>Skatinti kūrybiškumą, ugdyti originalumą, fantaziją, žaidžiant ir kuriant nerealias bet prasmingas situacijas. Suteikti galimybę ir skatinti atrasti skirtumus tarp fantazijos ir realybės. Pasiūlyti įdomios veiklos ir patirties, skatinant patirti naujų išgyvenimų. Skatinti dalytis įdomia patirtimi, kelionių išpūdžiais. Priimti ir palankiai vertinti visokius vaikų atsakymus. Pateikti įvairių medžiagų, žaislų, priemonių, skatinti vaikus kurti iš jų naujus produktus. Organizuoti projektus, grupinę veiklą.</p>
<p>6- asis žingsnis</p>	<p>Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų. Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja. Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato. Drąsiai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip.</p>	<p>Aptaria, diskutuoja temas, kelia klausimus, ieško atsakymų knygelėse, internete ar pas auklėtoją. Atlieka įvairius eksperimentus. Turi daug neįprastų neįtikėtinų idėjų, bando ir ieško būdų kaip jas įgyvendinti. Žinomas istorijas pakeičia naujais herojais, daug žinomų pasakų vietų pakeičia naujomis, tyrinėdamas paveikslus, piešdamas piešinius ar vaidindamas, improvizuoja įvairias istorijas.</p>	<p>Siūlyti įvairios veiklos ne tik patalpoje bet ir lauke. Skatinti pamatyti naujus iki tol nepastebėtus įvairius gamtos reiškinius skirtingais metų laikais, stebėti augalų, paukščių gyvenimą. Kurti žaidybines ir tyrinėjimo aplinką, suteikti įvairių priemonių ir medžiagų. Skatinti perkurti pasakas .</p>

VII. VAIKŲ UGDYMO PASIEKIMŲ IR PAŽANGOS VERTINIMAS

Siekiant programoje numatyto tikslo itin svarbus vaidmuo tenka vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimui. Ikimokyklinio ugdymo rezultatas ir yra vaikų pasiekimai. Vertinimas – tai nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymo (si) ypatumus bei daromą pažangą kaupimas ir apibendrinimas. Vertinama taip, kad garantuotų psichologinį saugumą, gerą vaiko savijautą, padėtų išgyventi sėkmės jausmą, motyvuotų ugdytis bei įveikti kliūtis. Vaikas vertinamas pagal atskirų ugdymo sričių pasiekimus, atsižvelgiant į 5 kompetencijas.

- Vaiko pasiekimai vertinami 2 kartus per metus: rugsėjo mėnesį daromas pirminis vaiko vertinimas, gegužės mėnesį – baigiamasis vertinimas (įvertinant pokyčius įvykusius mokslo metų eigoje). Vaiko daroma pažanga ir pasiekimai vertinami nuolat, pasirenkant vertinimo būdus ir metodus. Būdai ir metodai pasirenkami ir taikomi, atsižvelgiant į tai, kas vertinama – gebėjimai, nuostatos. Prireikus atliekami tarpiniai vaiko vertinimai. Vertinant, atsižvelgiama ne į vaiko nesėkmes, o į vaiko daromą pažangą. Vertinami konkretaus vaiko pasiekimai ir jo daroma pažanga, lyginant ankstesnius vaiko pasiekimus su dabartiniais. Vertinant vaiko pasiekimus laikomasi vertinimo ir jo pateikimo etikos reikalavimų, užtikrinamas jų laikymo saugumas.

- Pasiekimų vertinimas skirtas padėti vaikui sėkmingai augti, tobulėti, bręsti. Pedagogui tikslingai panaudoti informaciją apie vaiko pasiekimus ir daromą pažangą darbu su šeima, kitais ugdymo proceso dalyviais.
- Kompetencijos įvertinimas grindžiamas ilgalaikiu vaiko stebėjimu ir informacija iš įvairių šaltinių: stebint ir užrašant, fotografuojant, filmuojant, kaupiant vaikų darbelius, kalbantis su vaiku, su vaiko tėvais ir kitais specialistais.
- Sukaupta informacija naudojama kryptingai ir tikslingai planuojant pedagogo veiklą, numatant kiekvieno vaiko ugdymo ir ugdymosi perspektyvą, galimus pasiekimus (kompetencijas).
- Vertinimo rezultatai aptariami individualiai pokalbiuose su tėvais, su lopšelio-darželio administracija, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogais, vaiko gerovės komisijos posėdžiuose.

NAUDOTI DOKUMENTAI, LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (Žin., 2011, 2011-03-31, Nr. 38-1804).
2. Lietuvos Respublikos Seimo 2003-07-04 nutarimas Nr. IX-1700 „Dėl Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų“ (Žin., 2003, Nr. 71-3216).
3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-01-24 nutarimas Nr.82 „Dėl Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 m. nuostatų įgyvendinimo programos patvirtinimo“ (Žin., 2005, Nr.12-391).
4. Lietuvos Respublikos Seimo 2003-08-20 nutarimas Nr. IX-1569 „Dėl Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos patvirtinimo“ (Žin., 2003, Nr. 52-2316).
5. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005-04-18 įsakymas Nr. ISAK - 627 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“ (Žin., 2005, Nr. 52-1752) (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 7 d. įsakymo Nr. V- 1009 redakcija).
6. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, 2015. *Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos*.

7. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, 2014. *Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas*.
8. Lietuvos pažangos strategija (Lietuva 2030).
9. Valstybės švietimo 2013–2022 metų strategija.
10. Ankstyvojo ugdymo vadovas, (2001), Vilnius.
11. Dodge D. T., Rudick S., Berke K., (2006). *Ankstyvojo amžiaus kūrybiškumo ugdymas*.
12. Dodge D. T., Colker L. J., Heroman C., (2007). *Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas*.
13. Metodinis leidinys priešmokyklinio ugdymo pedagogams, 2011.
14. Metodinės rekomendacijos Ikimokyklinio ugdymo programai rengti, Vilnius, 2006.
15. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa, 2014.
16. Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas. Metodinės rekomendacijos, Vilnius, 2004.
17. Vaiko teisių konvencija. Lietuvos nacionalinis UNICEF komitetas, 2000.

Programą parengė: dir. pav. ugdymui Jadvyga Rusienė, auklėtoja-metodininkė Diana Markevičienė, auklėtoja-metodininkė Jelena Vildžiūnienė, auklėtoja-metodininkė Aušra Nemirienė.
Programa iliustruota Vilniaus lopšelio-darželio „Sadutė“ vaikų piešiniais.